Reino Sepp.
Högholmsgränd. 31.
127 46

EESTI PÄEVALEHT
ESTNISKA DAGBLADET
KOLMAPÄEVAL, 14 juulil 1976
Nr 51 (4141)

Vabadusmarss läheb Washingtonis Kapitooliumi poole (EPL-foto Tarmo Sepp).

Baltimorest sai eestlaste linn VABADUSMARSS

BALTIMORE (EPL) – Säravas päikeses ja 30-kraadises kuumuses toimus ülemaailmsete Eesti Päevade avamine ajaloolises Fort McHenrys umbes 2500-pealise publiku juuresolekul – suurem osa ESTO-76 külalisi ei olnud siis veel kohale jõudnud. Üldse kogunes pidustustele eestlasi peakomitee andmete kohaselt ümmarguselt 15.000. Päevade õnnistustalituse pidas peapiiskop Konrad Veem ja Heinz Riivald laulis USA lipulaulu pidustuste lippude heiskamisel.

Ado Valge tutvustas osavõtvate maade esindajaid ja ESTO-76 peakomitee esimees Kaljo Popp ütles kõigile tere tulemast. Avasõnad ütles Baltimore ülemlinnapea William Donald Schaefer. Mängis USA mereväeorkester. Ja kuna eestlaste pidustus langeb ühte USA vabaduse juubeliga, siis korraldasid eesti skautlikud noored piduliku tervituse 200-aastasele juubilarile. Lauldi eesti rahvushümni, taustaks mereväeorkestri võimsad helid. **Järg lk. 2**

Partei Eestis kiitis heaks, Kremlilt veto

UPPSALA (EPL) – Tallinna rahvatantsugrupi "Leigarid" Moskva poolt viimsel momendil ärakeelatud Rootsi-reis on sattunud nüüd uude valgusse ühe anonüümse kirjaga Tallinnast, mis valgustab reisikeelu tausta. Moskva kultuuriminister on lihtsalt asja ära keelenud, kuna ta leiab, et "Leigarid" ei ole oma programmides varem midagi teinud Lenini ja kommunismi propageerimiseks.

Uppsala Nya Tidning refereerib kirja ja tsiteerib küllakutsuva Märsta Folkdansgille reaktsiooni: "Mida siis seal kultuuriministeeriumis mõeldakse, mis rahvatants on? Meie eesmärgiks on minna nii kaugesse aega tagasi kui võimalik ja üldse mitte peegeldada moodsa inimese probleeme". **Järg lk. 7**

Vilniuses suleti 23 KIRIKUT

Raskest usulisest tagakiusamisest okup. Leedus toob teateid põranda all ilmumist jatkav "Katoliku kiriku kroonika Leedus". See kirjutab, et pealinnas Vilniuses on suletud 23 katoliku ja kõik evangeelsed kirikud. Need on muudetud ladudeks, laboratooriumideks, klubideks, raamatukauplusteks, kontsert- ja teatrisaalideks, isegi vanglaiks ja usuvastaseiks muuseumideks. Kaunases on suletud 14 katoliku ja samuti kõik evangeelsed kirikud. Neist on saanud barakid, spordisaalid, ravimiteladu, raadiotehas ja teater.

Kroonika teatab nimeliselt nelja leedulase arreteerimisest süüdistuse põhjal, et nad on välja andnud põrandaalust lehte ja trükkinud salaja palveraamatuid. Need neli ja lisaks teisi, keda nimeliselt ei märgita, on Vene okupatsioonivõim saatnud mitmesse orjalaagrisse Venes.

Kroonika märgib, et okupatsioonivõimud ei põrka tagasi ka mõrvamistest. Nii leitud 5. nov. raudteel rongi poolt surmatuna luuletaja ja teadlane Mindaugas Tamonis, kes töötas keemialaboratooriumi direktorina monumentide taastamise instituudis. Ta oli 1974 protestinud leedu rahva rõhumise pärast, nõudes võimudelt enam vabadust. Mees arreteeriti ja paigutati psühhiaatrilisse haiglasse mitmeks kuuks. Vabastatuna järgnesid võimude survel, kuni ta lõpuks leiti surnult.

Andres Küng

Küng pikal reisil

Andres Küng asub jälle pikale reportaazhireisile. Seekord on reisisihiks Ekuador ja Amasoonase džungel. Ekuadoris on tal ka ülesanne arengumaade abistamisvalitsuselt SIDA-lt. Kolumbias otsib ta aga üles džungli-indiaanlased, kelle elu on läänes ilmunud raamatus kirjeldanud üks misjonäre. "Kui metsikud loomad ära ei söö, tulen põnevateks rootsi valimisteks tagasi", kirjutab Andres Küng Eesti Päevalehele. Ta raporteerib siis oma reisimuljetest.

Suvihari Metsakodus

Rahvatantsijad esinemas Metsakodu väljakul suviharjapeolistele.

Metsakodu ja suviharjapidu on saanud paljudele kaasmaalastele iseenesest mõistetavaks kohtumispaigaks, kuhu tullakse aastast aastasse igal jaanipäeval. Terve hulk eesti perekondi on 22 aasta jooksul kaasa elanud kõik suviharjapeod. Kuid Metsakodusse ei tulda ainult peo pärast. Paljud tulevad siia juba päev enne jaani või varemgi, et nautida Põhjala suve kõige lopsakamas roheluses.

Et Metsakodu on saanud jaanipäeval generatsioonide kohtumispaigaks, pole enam hästikõlav üleskutse, vaid röömustav tegelikkus. Siia tulevad paljud aktiivsed skautlikud noored, keda on tihti näha mitmesugustel üritustel. Suviharjapeol eelistavad nad siiski tsiviilis olekut, kuid püstitavad meelsasti oma telgid tuttavatele Uudismaa laagriväljakutele. Siin kohtuvad ka noored perekonnad oma väikeste võsudega, sest mammad-papad, kes mitte väga kaua tagasi olid veel ise mängueas noored Metsakodu radadel, **Järg lk. 6**

Bass Valdek Jürisoo laulis ja õp. Artur Kõdar kõneles suviharjapeo vaimulikus osas

EPL Kolmapäeval, 14. juulil 1976

EBAÕIGLUS

Rootsi ajakirjandusele jagati järjekordselt nn. pressitoetust — kokku 133 miljonit krooni sellest 180 miljonist, mille riigipäev selleks otstarbeks on määranud.

Riigipäev muutis vahepeal valitsuse ettepanekul pressitoetuse määrust, kusjuures ettenägelikult ja sõnaselgelt eemaldati pressitoetusest ajalehed, mis ei ilmu rootsi keeles. Määruse (Förordning om statligt stöd till dagstidningar, 20. maist 1976) neljandas paragrahvis üteldakse nimelt sõnasõnalt:

"Käesolevas määruses mõeldakse päevalehe all üldist uudisteajalehte päevaajakirjanduse tüübist, mis ilmub normaalselt vähemalt üks kord nädalas, mille tekst peamiselt on kirjutatud rootsi keeles ja mida peamiselt levitatakse sisemaal".

Nii siis on valitud see tee, et juba seaduses diskrimineeritakse vähemuskeeled, jättes kahes keeles ilmuvale Haparantabladetile vajaliku "Augu" väljendusega "peamiselt rootsi keeles" — see ajaleht tegelikult omab teksti pooleks soome ja rootsi keele osas. Haparantabladet sai suhteliselt vähe raha — sinult 150.000 krooni. Ta on ju ka kodanlik-moderaatne ajaleht. Aga ta ei jäänud ilma, nagu puhtakujulised vähemuskeelsed ajalehed — Eesti Päevaleht, Suomen-Ruotsalainen ja Finn-Sanomat. Viimased teatavasti viidi "praktilistel põhjustel" Invandrarverketi kompetentsi, kuigi see asutus ise on seda pidanud ebaloomulikuks ja leidnud, et kogu ajakirjandust tuleks kohelda samal viisil ja samadel alustel.

Pressitoetuse "lehmakauplemise" partnerid, sotsiaaldemokraadid ja centern, hoolitsevad esmajoones üksteise huvide eest. Nad pidasid prestiizhi nii tähtsaks, et mitterootsikeelsed ajalehed tuli eraldada ja nende pärast isegi käima panna mingi uus pressiuurimus, "utredning", mis asja veelgi venitab ja motiveerib vahepeal nendele ajalehtedele provisoorse madalama nn. "projektitoetuse jagamist" (mis eelmisel aastal oli EPL-juhuil rootsi toetustega võrreldes umbes 23 protsenti!).

On räägitud küll Invandrarverketile antava jagamissumma suurendamisest, kuid seni puuduvad andmed, kuivõrra need lähenevad normaalsele pressitoetusele.

Igai juhul on veel meeles, et kui riigipäeval ette pandi centerni esindaja poolt miljoni krooni ühekordne andmine selleks otstarbeks Invandrarverketile, siis häälatati see maha (otsustav oli centerni oma mehe "eksitus"!). Sellest miljonist oleks jätkunud aga instruktsioonide senise kuju juures märksa vähemaks toetuseks kolmele suurele vähemusajalehele, kui arvesse võtta, et jagada tuleb mitte pressitoetuse reegleid pidi, vaid suvaliselt ja kaasa võttes üle paarikümne vähemustrükise, millistel perioodikaga midagi tegemist ei ole; selle taustal on huvitav ära oodata, millised saavad olema tolle vähemuspressi-uurimuse ettepanekud: kas otsitakse uusi motivatsioone toetuse vähendamiseks või koguni äraütlemiseks?

Eesti Päevaleht on vana pressitoetuse määruse ajal neljal korral saanud eitava vastuse. Alati põikleva motivatsiooniga, mille tagant on välja koorunud riigipäevaarutlustes ikka ja jälle keele motiiv, ja ühel puhul poetati tagasihoidlik etteheide ka "poliitilisest konservatiivsusest" — määrus teatavasti ei tee rootsi ajalehtede osas vahet nende poliitilises kuuluvuses. Keele küsimuses on ka kõikide riigipäeva erakondade juhid korduvalt kinnitanud, et "keel ei tohi olla takistuseks". Ja ometi kirjutati seadusesse, et just keel on seda.

Kuidas see seadus üldse toime sai olukorras, kus Rootsi on alla kirjutanud UNO konventsioonile, mis keelab rassi- ja vähemuste diskrimineerimise, on mõistmatu. Paistab, et see säte ei klapi kuidagi ka Rootsi uue põhiseadusega, mis esimesel lugemisel on vastu võetud ja kus kõigile kodanikele garanteeritakse võrdsed õigused.

Kui vähemusajalehtede osas on Presstödsnämnd olnud äärmiselt restriktiivne ja isegi on jäänud aastast-aastasse äraütlemistest mulje, et ootama on jäädud küsimusesolevate ajalehtede "loomulikku väljalangemist", s.o. ajalehesurma, siis tänavusest pressitoetuse jagamisest selgub, et mõnel juhul on reeglid otse "kummistatud" — sätete venivus on soodustanud eeskätt kommunistlikke ajalehti.

Sisseseatud "üleriigilise ajalehe" mõistesse on mahutatud kõik ajalehed, mis levivad üle maa, ja kui määruses endas on tiraazhi piiriks seatud 10.000 tellitud eksmeplari, siis üleminekukorraldustes on kaotatud esialgselt nõudmine, et tiraazh koosneks tellijaist, ja kuni 1979-nda aastani on tiraazhimäärad alla viidud 2006-ni. Sellised ajalehed saavad kuni 650 000 krooni aastas toetust. Nii said vpk-ajaleht Ny Dag ja kfml (r)-Proletären kumbki selle maksimaalse summa.

Proletäreni juhul vaatas Presstödsnämnden läbi sõrmede ka nõudmisele, et ajaleht peab vähemalt kord nädalas ilmuma — Proletären katkestas nimelt 6 nädala jooksul oma väljaandmise (sama pika vaheaja tegi toetust saav Västmanlands Folkblad (s), kuna 7 centerni nädalaajalehte tegid nädalapikkuse ilmumisvaheaja millele vaatamata kõik said mullu 300.000 ja sel aastal 425.000 krooni).

Kui nüüd tagasi tulla Eesti Päevalehe juurde, siis ei ole kahtlust, et ta vastaks nii tellitud tiraazhi kui ka üleriigilise leviku osas uuele määrusele selle "üleminekuvormis", kui mitte ei oleks sees sätet rootsi keelest. Kas tahetakse sellega vähemusi sundida oma väljaannete peamiseks keeleks valima rootsi keele, kuigi see ei ole kuidagiviisi kooskõlas väljakuulutatud vähemustepoliitika paroolidega?

Igal juhul uuritakse ja venitatakse asjade ümber, mis tohiksid olla küllalt selged ja küllalt kaalutud isegi Presstödsnämndeni neljaaastases aruluses. Samal ajal on teada, et inflatsioon kasvatab ka vähemuslehtede kulusid sama kiirusega kui rootsi lehtedel, pealegi kus need on rootsi kuulutuste saamisel nagunii märksa halvemas olukorras. Kuni 20-miljonilisi riigitoetusi saavad suurlehed on sunnitud oma müügihindu tõstma sellele toetusele vaatamata. Vaesed vähemuslehed aga peavd ka siin arvestama oma lugejaskonna märksa nõrgemat ostujõudu, seda eriti pensionäride osas.

Eestlased on rootsi kodanikud juba aastakümneid. Ajakirjandust eesti keeles vaadeldakse aga kui "sisserännunähtust" samadel alustel alles värskelt siiatulnutega. Ei saa juttu olla üheõigusluse, vaid pigem ebaõigluse.

KLA

Reis kulges väga hästi

Rootsi-eestlasi Esto-pidustustel (EPL-foto TARMO SEPP).

Väljalend esimese Lend Läändе lennukiga 1. juulil Arlandalt hilines poolteist tundi, kuna lennuk saabus hilinemisega. Vastavalt sellele hilines ka saabumine New Yorki. Järgmisel päeval toimus linnavaatamine bussiga, kuna õhtul korraldati New Yorgi Eesti Majas "hooaja lõpupidu", mis tegelikult oli mitteametlik kaugete küsiliste vastuvõtt. Nii noori kui vanu oli rohkesti ja tants kestis südaööni.

Järgmise päeva, 3. juuli, hommikul läks reis edasi Baltimore'i, kus ootasid hotellitoad. Aega ESTO alguseni sai kasutada linnaga tutvumiseks ja USA juubelipidustuste vaatamiseks.

Muide kogunes 30.000 linna elanikku õhtul Fort McHenrysse, samasse kohta, kus holjem avati Eesti Päevad, et oodata kella 24-ni, mil algas ametlik USA iseseisvuse jumbel. Kesköötunnil viis TV-s jälgida, kuidas kogu Ameerika laulis õnnesoovilaulu "Happy birtday to America". Baltimorele oli moment eriti lähedane, kuna just siin loodi USA riigihümn ja ka lipuga seoses on linnal tähtsaid ajaloolisi mälestusi.

Nakatatuna sellest patriotismipuhangust, seda kõige enam nooruse hulgas, jälgisime reportaazhe kuni hommikuvalguseni TV-s. Ka hommikul jatkusid reportaazhid, tervitused kogu maailmast ja USA riigitegelaste köned. (EPL/TS/K).

Kissinger tagandas

WASHINGTON (EPL) — Patrick Moynihan, hiljuti president Fordi poolt USA ÜNO suursaadiku kohalt vabastatud professor, on Chicago Sundytimes'ile antud intervjuus kinnitanud, et tema lahkumise taga seisis välisminister Kissinger.

Välisminister nimelt leidis, et Moynihan ÜNO foorumil rõndab liiga teravalt N. Liitu ja kommunistlikke riike, tehes oma kõnedes neile mh. otseseid ettehiteid teiste rahvaste orjastamises ning Angoolasse sekkumise pärast. Kissinger kartis, et Moynihan võiks torpedeerida tema koostööeksistentsi.

Kari Johan Schneider-Saarväli tähistas Örebros oma 60-a. sünnipäeva.

Baltimorest . . .

Alg. lk. 1

Lilian Esop kandis ette Aleksis Ranniti loodud proloogi ja päevade sisust, lillesidemest, mis eesti rahvast ühendab, kõneles ESTO-76 peakomitee abiesimees mag. Vaike Lugus. Oli imposantne üritus, kuigi eelmistel Eesti Päevadel 1972 avatalitus Seedriorul oli vägevam. Nüüd langes avamine esmaspäevale, mis USA-s oli kuulutatud juubelipäevana pühaks.

Suur osa Eesti Päevadele sõitjaid olid avatalituse ajal alles maanteedel sõitmas Baltimore poole. Veel nädala keskel tuli rohkesti inimesi kohale nii USA-st kui Kanadast.

Baltimore linnapea Schaefer rõhutas oma sõnavõtus, et linnal on eriti hea meel võimaldada oma pinnal eestlaste ülemaailmset kohtamist ja seda just USA suure juubeli ajal. Kõneleja meenutas, et siinsamas platsil said eelmisel päeval 2000 inimest USA kodanikeks ja andsid vande tegutseda inimõiguste heaks ja demokraatia alalhoidmiseks.

Linnapeale andis eestlaste ja ESTO-76 tänu üle Kaljo Popp. Avamise puhul oli saabunud palju telegramme, kirju ja läkitusi. Eelmiste Eesti Päevade asukoha, Toronto, linnapea oli saatnud otsese tervituse Baltimore linnapeale, töestes esile eestlaste panust Kanadas ja nende suurepärast 1972. aasta ESTO teostamist:

— Nad on rahvas, kes väsimatult nõuavad oma kodumaale vabadust, ja kui me suudaksime neile seda võimaldada, siis oleme annud suure panuse maailmas demokraatia säilitamisel, üteldi Toronto ülemlinnapea telegrammis, kus meenutati ka, et 83 protsenti maailma rahvastest praegu ei ole vabad.

ESTO-76 teisel päeval, 6. juulil, toimus eestlaste Vabaduse Rongkäik Kapitooliumi ette Washingtonis. Baltimorest väljus eestlaste errirong, suur osa läksid pealinna autode ja bussidega. Washingtonis oli esimeseks pärja asetamine Arlingtoni kalmistul USA Tundmatu Sõduri hauale, mida toimetas Eesti Vabariigi esindaja peakonsul Ernst Jaakson. Pärg oli sinimustvalgete lintidega, USA poolt oli kohal auvalve ja aukompanii ning sõjaväelisi kõrgeid esindajaid.

Vabadusmarsis Kapitooliumi juurde olid paljud eesti rahvarõivais. Rongkäigus oli umbes 1200 inimest. Kapitooliumi ees toimunud tseremoonial esitles Mäido Kari eestlaste delegatsiooni vastuvõtvale Marylandi senaator Beallile. Eesti Rahvuskomitee Ühendriikides esimees Ilmar Pleer kandis ette eestlaste vabadusnõude-deklaratsiooni, Pärast seda võttis sõna senaator, kes kriipsutas alla eesti rahva õigust vabadusele. Palvuse pidas öp. Udo Petersoo. Kapitooliumi ees lehvisid eesti lipud ja kõlas eesti hümn.

Nende ametlike talitustega oli avatud tee ESTO-76 paljudele üritustele. Eestlasi tuli kokku üha rohkem, et osa võtta populaarsemaist üritustest, nagu laulupidu ja valguspidu. On võimalik, et laulupeole tuleb külla ka president Ford. (EPL/TS-K).

Läkitus

Anonüümselt eesti ajalehtedele saabunud "Mõtlevate Eestlaste Ühenduse" (Tallinn-Tartu 1976) läkitus ülemaailmsetele Eesti Päevadele ja kõigile väliseestlaste organisatsioonidele on kirjutatud kommunismivastases ja patriootlikus vormis.

Mõtlemapanevad on aga läkituse soovitused eestlastele läänes, kuna nendest ilmneb kas kirjutajate suur naiivsus või Nõukogude olude mittetundmine. Näiteks soovitatakse välja anda ajalehte "vastukaaluks nõukogudelikule Kodumaale", mis peaks olema "toonilt objektiivne ja mitte liiga terav", nii et selle levitamiseks Eestis poleks raskusi.

Soovitajad peaksid olema teadlikud, et sellist väljaannet, mida kodumaal raskusteta levitada saaks, võimaldub välja anda vaid otseses koostöös okupatsioonivõimudega ja Nõukogude rezhiimiga. Veel enam — läänes on viimased ise teinud mitmeid katseid üle võtta pagulaslehti, mis arendaksid "nõukogude objektiivsust". Sellised passiksid võibolla tsensuurile, mitte aga lääne vabade inimeste töeline objektiivsus. Kogemusi on sellest tohutult palju ja seda peaksid teadma ka "mõtlevad eestlased", kui nüüd nad üldse asuvad kodumaal.

Silmaarst avab uue vastuvõtu

Pärast dr. Hilelo surma tekkinud lünka eestlaste silmaravis asub nüüd täitma silmaarst dr Maret Rebane, kes viimati töötas Södra haigla silmakliinikus Stockholmis ja omab künnesastase praktika silmahaiguste alalt. Dr. Rebane avab oma praktika Björkhageni arstidemajas 9. augustil.

EESTI PÄEVALEHT
Estniska Dagbladet
Peatoimetaja Juhan Kokla
Vastutav väljaandja
(ansv. utg.)
Arvi Moor

Toimetus ja talitus:
EESTI MAJAS Stockholmis:
Wallingatan 32, 1 tr.
Postiaadress: Box 667
101 29 Stockholm 1
Telefon 21 84 46

Toimetaja Eskilstunas Jüri Aus
Aadr. Eesti Päevaleht, Box 120,
631 02 Eskilstuna, tel. 016/14 77 72
Tellimisposgiro nr. 15 67 70-0
Kuulutusarvete postgiro 60 59 60-0,
Eesti Päevaleht Förlags AB,
Stockholm

Tellimishinnad:
Aasta ..... kr. 215:—
Termin (4 kuud) ... kr. 75:—
Kuu ..... kr. 21:—
Väljaandja EESTI PÄEVALEHT FÖRLAGS AB

Trükkija: Eskilstuna-Kuriren Tryckeri AB Eskilstuna 1976

Kultuurivallast

Eesti pagulaskirjandus läänemaailmas on eksisteerinud juba üle 30 aasta.

Ilukirjanduse publitseerimisel eriraamatutena on endiselt juhtivaks ja süsteemikindlalt töötavaks kirjastuseks Eesti Kirjanike Kooperatiiv. Seda eriti nüüd, kui Torontos asumud kirjastus Orto on oma tegevuse lõpetanud. Ilmub muidugi ka üksikuid raamatuid väljaspool Kooperatiivi programmi, ja päris häid. Näiteks Aarand Roosi tervikliik novellikogu "Esto-Atlantis", mille väljaandmise eest hoolitses Välis-Eesti /EMP kirjastust Stokholmis.

Kuigi eesti kirjanduse väljaandmise masinavärk töötab edasi, olgu see siis plaanipäraselt Kooperatiivi märgi all või väljaspool plaani teiste kirjastuste või omatrüki sildiga, võiksime hetkeks mõtelda, kuidas on lood selle masinavärgi kõige esimese ja kõige tähtsama hoorattaga, nimelt loova kirjaniku endaga? Kas oleme loovaid kirjanikke või luuletajaid ka kirjandusprotsessi juurde saanud? See küsimus ei tohiks olla üleliigne ka nüüd, pärast raamatuaasta lõppu. Raamat levib, nii hästi või halvasti kui see ka nünnib, aga kas on meil ka loomingulist leviku lalenemist, ehk teiste sõnadega uute autorite esilekerkimist?

Rohkesti ilmub igasuguseid mälestusraamatuid.

Enamik neist väljaspool Kirjanike Kooperatiivi programmi. Mälnigem vaid mõningaid viimaseid: Kaul Kadaku "Mitme taeva all", Ilmar Raamoti "Mälestused", Aug. Otsa 22 Mehed sündmuste kurvidel". Herbert Michelsoni "Eesti radadelt", Alfred Lutsu "Heitluste keerises", Veera Poska-Grünthali, Elfride Lenderi, Eduard Ole, William Tomingа ja paljude teiste memuaarteosed. Mälestusraamatuid või memuaare on rohkesti ka Kirjanike Kooperatiivi sarjades — Heinrich Laretei, Aleks. Varma, August Mälgu, Arno Raagi, Ain Kalmuse, W. Mettuse, Helmi Mäelo jt. omad.

Tundub, et eesti pagulaskirjandus on muutunud üpris mälestushõnguliseks, ja seda mitte ainult ilukirjanduse teemavaliku, vaid juba otseselt zhanri poolest. Iseenesest ei ole ju midagi halba ühes huvitavat ainestikku pakkuvas mälestusteoses. Just vastupidi, mälestusteostel on nii ajaloolise dokumentatsiooni kui lugemishuvi pakkumise kohalt suur tulu ja väärtus, aga kui nende kõrval ilmub haruharva ilukirjanduslikke teoseid uute või noorte autorite sulest, siis köneleb kirjanduse tervikpilt meile küll mingist ebaproportsioonist.

Pagulaskirjanduse uued kirjanikud on keskealised või üle selle.

Eesti Kirjanike Kooperatiiv on meile esitanud seitsmekümnendatel aastatel kaks uut proosakirjanikku. Need on Heino Susi oma kaheosalise soomepoiste eeposega "Hall Malev" ning Katrin Jakobi novellikoguga "Suvekodumaa". Autoritest noorem, Heino Susi, on jõudnud vilekümnenda eluaastani.

Viimane huule debüütkogu, mille Kooperatiiv on kirjastanud, on Liidia Tuulse "Liiv ja lumi". Autor ei kuulu mitte just noorte hulka, isegi kui pagulasühiskonna ïsna pikaks venitatud noore kirjaniku mõistet kasutada.

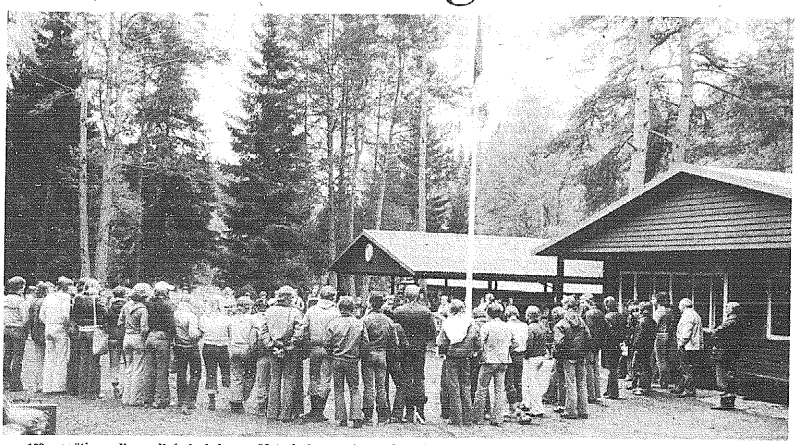
Millal õieti tulid viimati noored ja uued luuletajad oma debüütkogudega avalikkuse ette? See oli kuuekümnendate aastate teisel poolel, kui ilmusid Tiit Lehtmetsa "Kajakas kõrbes" (1966), Eduard Krantsi "Tungalterad" (1967), Urve Karuksi "Savi" (1968) Aarand Roosi "Oma koli, oma voli" (1969) ja Ilona Laamani "Mis need sipelgad ka ära ei ole" (1970). Ja tänaseks on ka need noored luuletajad kõik jõudnud keskikka.

Nelle lisaks ei ole uusi luuledebüüte toiminud tükil ajal, välja arvatud Ants Vommi mahukas luulepäevik "Minu hing", aga seegi ilmus 1971. Nüüd, pärast pikka põuda, on väliseestlaste lugemislauale lõppeks saabunud üks uus debüütkogu, Torontos ilmunud Ilmar Mikiveri luuleraamat "Kirves ja tulikõõn". Kuid eks ole Ilmar Mikiver juba mele kirjandusringkondadele ja ka laiemale avalikkusele tuntud mitmekülgse kirjamehena ja ka luuletajana juba umbes kolmkümmend aastat. Ning ega temagi ei kuulu just noorte autorite hulka.

Samuti ei ole tükil ajal keegi nooremasse põlvkonda kuuluv uus autor esinenud iseseisva proosaraamatuga. Oleme tänulikud selle eest, mida meile kirjanikud, luuletajad, mälestusraamatute autorid ja kirjastused pakuvad. Pagulaskirjandus elab edasi ja seda on jätkuvalt huvitav lugeda. Kuid käesolev tähelepanujuhtimine pagulaskirjanduse mälestushõngulisuse kohta ja uue loomingulise potentsiaali puudumise kohta tahab sellele probleemile tähelepanu juhtida, lootuses, et ehk midagi selle proportsiooni muutmiseks ette võtta annab ja saab.

J.T.

Rekordne laager vihmas

153 osavõtjaga oli spordi- ja laskelaager Metsakodus suurim senistest laagritest. (Foto Paas).

Hiljuti Metsakodus toimunud eesti noorte spordi- ja laskelaager oli osavõtult rekordne — registreeritud oli 169 osavõtjat ja see oli eelmiste aastate samataoliste laagritega võrreldes kahekordistumiseks. Ootused olid seega suured, kuid ilmataat tahtis vastupidist. Ilmad olid olnud enne laagrit mitme nädala jooksul suurepärased, kuid just laagrieelsel õhtul hakkas vihma valama. Juba hilisõhtul, kui Metsakodusse jõudis kaks bussitäit noori Stockholmi piirkonnast, hakkas vihma sadama, nii et telkides elamine muutus ebamugavaks. Järgmisel päeval valas vihma kui "oavarrest" ilma vaheajata ja igasugune sportlik tegevus oli võimatu. Laskeinstruktorid ehitasid küll telkidest ja presentlõuendeist vihmakaitse, mis oleks toime saanud normaalse vihmaga. Nüüd ei suutnud aga paduvihmas see anda vajalikku kaitset. Sellepärast otsustati samas, et üllatuste vältimiseks peab järgmiseks aastaks ehitama katusealuse laskeraja tulejoonele.

Teisel päeval läks paremini. Sadas vaid uduvihma ja oli vahetevahel vihmatagi, nii et sai alustada sportliku tegevusega. Püüti teha parimat, et mahajäänud programmiga järele jõuda. Vihma tõttu oli osa noori jäänud tulemata ja seega oli osavõtjate arv vähenenud 153-le. Siin tuleb jäädа imetlema nii noorte kui ka instruktorite head tahet ja visadust, nii et suudeti enamus tegevusalasid läbi viia. Noored leidsid kojusõidul, et polegi põhjust hädaldada, peaasi et sai kokku sõpradega ja mis see vihm ikka eesti noortele suudab teha. Murdmaajooksu võitis finaalis Tanel Moora, teisele kohale tuli Urmas Merelaid. Jalgpalli turniiri võitis Göteborgi meeskond.

Väikekaliibrilises vintpüssis võitsid A klassis tüdrukute osas 1.koht Liisi Raud 283 punkti 300 võimalikust, 2.koht Ann Varma 271 punkti ja 3.koht Epp Andersson 269 punkti, 4.koht Ann Leesment 266 p., 5.koht Reet Kotkas.

Poiste A klass: 1.koht Rein Puusepp 285 punkti, 2 koht Uno Axberg, 3.koht Peeter Jensen, 4.koht Toomas Tooman, 5.koht Alar Axberg.

B klassis tüdrukud: 1.koht Merike Varma, 2.koht Margi Lokbik, 3.koht Helen Müller. B klass poisid: 1.koht Arne Norvell, 2.koht Heino Nõu, 3.koht Allan Estonius.

C klassis tüdrukud: 1.koht Linda Pitka, 2.koht Silvi Laks, 3.koht Susan Miller.

C klass poisid: 1.koht Avo Mölder, 2.koht Martin Hajasmäe, 3.koht Ivo Tarning.

Püstolis võitjad: A klass poisid 1.koht Alar Aksberg. A klass tüdrukud 1.koht Reet Kotkas.

B klass poisid: 1.koht Juhan Raud, B klass tüdrukud 1.koht Helen Miller.

Spordilaagris peeti ka Eesti Noorte Laskespordi Seltsi peakoosolek. Koosolekul võeti lõplikult vastu ENLS põhikiri. Juhatus vabastati vastutusest. Selgus et seltsil on varandust kolm väikekalibrilist püssi ja kassas sularahas 2525:— krooni. Liikmemaksu suuruseks määrati 10:— krooni.

Esimeheks valiti Epp Anderson, abiesimeheks Tanel Moora, sekretäriks Liisi Raud, laekuriks Rein Puusepp, varahoidjaks Jan Adamson, klubimeistriteks Riina Ojasoo ja Jaan Pilt. Juhatuse kandidaatideks jäid Georg Metsalo ja Ann Leesment. Revisjonikomisjoni valiti Peeter Jensen, Andrec Merelaid ja Richard Norvell. ENLS peakoosolek otsustas anda ka "hambarahaks" Metsakodu laskeraja katusealuse ehitamiseks 1000:— krooni.

Otsustati seltsi osakondi asutada kõikides linnades, kus on olemas eesti noori, kes huvitatud laskespordist. Ja kuna laagris oli osavõtjaid Göteborgist, Boråsist, Alingsåslst, Helsingborgist, Malmöst, Norrköpingist, Södertäljest, Eskilstunast, Stockholmist ja Uppsalast — siis peaks osakondade "klubide" võrk kujunema vägagi lalaldaseks.

Vihm ei rikkunud tuju. Pildil: kitarrimängijad Mart Adamson ja Rein Puusepp õnnitlevad laagri sünnipäevalast Helen Millerit. (Foto Mühkla).

Kõrge rootsi hinnang prof. Ilmar Tammelole

Rootsi õigusteadlaste ajakirja "Svensk Juristtidning" hiljutises numbris esineb õigusteadlane Alexander Peczenik ligemale kolmeleheküljelise sõnavõtuga prof. Ilmar Tammelo mitmeis Euroopa ja Ülemere-maades seni juba suurt tähelepanu äratanud raamatu üle "üleelamise filosoofiast" (Zur Philosophie des Überlebens. Freiburg-München 1975).

Arvustaja peatub kõigepealt tutuvustavalt prof. Tammelo elukäigu ja seniste saavutuste juures. Ta teeb kindlaks, et Tammelo raamat olevat kirjutatud "ladusalt ja isiklikult", vahendades mitteüksi autori mõteid, vaid ka tema elamusi, omades seega ka suurt ilukirjanduslikku väärtust. Edasi leiab arvustaja, et ulatuslikku osa Tammelo raamatust moodustavad arutlused (refleksioonid) väärtuse-hierarhiast. Ta ühineb autoriga, et otsingud "kõrgeima väärtuse" järele realistlikult ei saa ega või lõppeda väärtustepüramiidi visioonina, vaid pildiga platoost, mis koosneb paljudest kõrgeimaatmeliste väärtustest. Tammelole ei ole võõras mõttekäik "jumalikust armastusest", armastavast hoolitsusest kõigi üle ja kõigi eest. Kuid ta peatub teel sellele selleks, et anda prioriteeti väärtusele: inimkonna edasielamine ja kaitse viletsuse vastu. Vastupidiselt Tammalole arvab arvustaja, et arvamuste erinevused ei olevat filosoofilist laadi, vaid põhinevad sellel, kuidas mõistetakse tehnoloogia võimalusi edaslarenemiseks, nii et maailma kokkuvarisemist on võimalik ära hoida. Tammelo eetika olevat pessimistlik ja defensiivne.

Üle looduseõiguse siirdudes leiab arvustaja, et kolmas põhiprobleem Tammelo raamatus olevat "õiglus". Tähtsaim olevat siin, et T. pöördub kõigi katsete vastu õiglust muuta kõrgeimaks ja tähtsaimaks peaväärtuseks, mida tuleks kaitsta iga hinna eest. Paroollle järgimine: "Fiant justitia pereat mundus" — õiglus tuleb saavutada, kui ka maailm läheks sellepärast hukka! — leib T. juba sellepärast olevat ülimalt hädaohtlik, et tänapäeval esmakordselt maailma ajaloos inimene tegelikult võib ja saab esile kutsuda maailma hukkumise.

Lõpuks leiab arvustaja, tuntud õigusteadlane Alexander Peczenik, et Tammelo raamat omab suurt tähtsust kõigile juristidele, kes oma päevatöös peavad võtma seisukohta väärtuste üle või väärtustamise probleemides: millisele väärtustest anda prioriteeti?. Õigusteadlane, kasvatatuna Uppsala koolkonna väärtuste eitamise ("värdenihilistiska") traditsioonis, on sellises otsustamises jätetud üksinda, kuid ta võib abi otsida Tammelo juures.

Toronto panga uus esimees

TORONTO (ME) — Teatavasti vabanes Artur Ekvaumi surmaga Toronto Eesti Uhispanga presidendi koht. Läinud nädalal pidas Uhispanga juhatus koosoleku ümberkorraldamiseks, kus uueks esimeheks valiti senine abiesimees Voldemar Ernesaks.

Abiesimehe kohale valiti seninе laekur Johannes Künnapuu, kellele pandi ka asjaajaja-direktori ülesanded. Juhatuse sekretär on Villem Noolandi ja abisekretär Elmar Kuris.

Uueks laekuriks valiti Arved Pedjase ja abilaekuriks Eduard Kuutmaa. Juhatus oli enne A. Ekbaumi surma 7-liikmeline. Otsustati esialgu jäädа 6-liikmelise juhatuse juurde.

Kunstnäitus Eestist Kieli

Purjetamisolümpiaadi ootav Tallinn on saatnud eesti kunstinäituse eelmiste purjetamisolümpiaadi linna Kieli. See näitus peab andma läbilõike eesti kunstist viie sajandi vältel. Vanimateks eksponaatideks on Tallinna raekoja nikerdatud pingileenid ja tuulelipuhoidja Vana Toomas 16. sajandist. Nelle on lisatud mitmesuguseid tsunftidele kuulunud kunstkäsitöö-esemeid — vappe, tina ja hõbedat.

Tallinna Kunstimuuseumi kogudest on saadetud maale ja graafikat alates balti-saksa kunstnike K.F. Kügelgeni, A. Schlateri ja E.H. Schlichtingru teostega, edasi "düsseldorflasi" (näiteks O. Hoffmann). Iseseisvuseaegset eesti kunsti esindavad E. Viiralt ja eriti omaaegsete kubistide rühma kuuluvnud kunstnikud (näiteks A. Akberg, M. Laarman, F. Randel, K. Veeber, P Aren — puudub Rootsis elav E. Ole).

Tugevasti on loomulikult esindatud nõukogudeaegne Eesti maal ja graafika (36 maali + 24 graafilist tööd). Välja on pandud ka 70-esemeline ehete valik.

Kokku on näituse kataloogis loetletud 200 eset, see trükitakse Kielis eesti-saksakeelse tekstiga, sisaldab ühtlasi ka artikleid Tallinna ajaloost ja N. Eesti kunstielust.

— — —

Õpetajate kongress Ameerikas

4.—11. aug. k.a. toimub USA pealinnas Washingtonis õpetajate Rahvusvaheliste Ühingute Maailmaliidu (WCOTP) 25. kongress. Eesti Õpetajate Keskühing kuulub ka täieõigusliku liikmena nim. Õpetajate Maailmaliitu ja võtab osa nim. kongressist oma kahe esindaja, mag. Valke Lugus'e ja õp. Silvia Valge kaudu, Mälemad on USA-st.

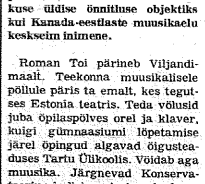
Viimati toimus WCOTP kongress Washingtonis suvel 1959 ja ka sellest võttis osa Eesti Õpetajate Keskühing oma tõieõiguslike esindajate Erik Saare (Rootsist) ja Joh. Pedaku (USA-st) kaudu.

Miss Esto-Kanada

TORONTO (EPL) — Otse Baltimore Eesti Päevade eelõhtul selgitasid Kanada-eestlased oma Miss Esto-Kanada, s.t. Kanada-eestlaste kandidaadi ESTO-76 "kuninganna" valimisel. Nimelt esitas Seedrioru suviharjapeol Esto -76 Kanada-komitee Miss Esto Kanada kohale Nora-Malt Kersoni, kellele oli langenud valik terve rea kandidaatide seast. Talle soovis õnne anpeakonsul Ilmar Heinsoo.

Viimati toimus WCOTP kongress Washingtonis suvel 1959 ja ka sellest võttis osa Eesti Õpetajate Keskühing oma tõieõiguslike esindajate Erik Saare (Rootsist) ja Joh. Pedaku (USA-st) kaudu.

Roman Toi 60-aastane

ROMAN TOI

Torontos tähistas dirigent ja helilooja Roman Toi, kes ka Rootsis on populaarne ja hästi tuntud, oma 60-aastast sünnipäeva, olles sealse eesti avalikkuse üldise õnnitluse objektiks kui Kanada-eestlaste muusikaelu keskseim inimene.

Roman Toi pärineb Viljandimaalt. Teekonna muusikalisele põllule päris ta emalt, kes tegutses Estonia teatris. Teda võlusid juba õpilaspõlves orel ja klaver, kuigi gümnaasiumi lõpetamise järel õpingud algavad õigusteaduses Tartu Ülikoolis. Võidab aga muusika. Järgnevad Konservatooriumi dirigeerimise- ja kompositsioniklassid ning töö Ringhäälingu muusikaosakonna toimetajana. Paisatud põgenikupõlve Saksamaale juhatab ta Thornis Ringhäälingu segakoori, pärast koore Altenstadtis ja Geislingenis, korraldab kontserte, juhatab teatrikoori, on põgenikupõlve esimese üldlaulupeo juhte Augsburgis jne. Asunud 1949 Montreali, juhatas ta seal koore, siirdudes 1952 Torontosse meeskoori juhiks, samaaegselt juhatades kanadaliste kirikukoore; suure töö tegi ta Eesti Päevade alustamisel nende organiseerimisega. Oma kooridega on ta esinenud USA ja Kanada suurkeskustes — Plateau Hall Montrealis, Massey Hall Torontos, Lincoln Center N. Yorgis, USA ja Kanada raadiotes ja TV-s. Sõja tõttu Tallinnas poolelijäänud muusikalise hariduse lõpetas ta 1953 Chicago ülikooli muusikaosakonnas, lõpetas 1971 Toronto kuningliku konservatooriumi ARCT tiitliga, jatkates õpinguid stipendiaadina Shveitsis "Institute for Advanced Musical Studies", saavutades kompositsiooni alal magistrikraadi. Tagasijõudnuna läks Toronto konservatooriumi kompositsiooni ja üldteooria õppejõuks. Ta on loonud arvukalt helindeid, mis esitatud Torontos j m. pühendudes viimasel ajal eriti instrumentaalmuusika loomisele. Juubilar on Toronto E. Meeskoori juhiks alates 1952. Samuti juhatab ta seal eesti segakoori. Praegu juhatab ta veel konservatooriumi suvekooli segakoori. Lauljad mängivad juubilari hinnanguna: Tema taktikepi all on kerge laulda. Ta juhatab selgelt ja ökonoomselt, olles esitatavale nagu füüsiliseks sümboliks. Juubilar on olnud väsimatult kaasas kõikidel rahvusliikel sündmustel ja rahvuslikes organisatsioonides. Akadeemiliselt kuulub ta korporatsioon Vironia liikmesperre.

Jugoslaavia ja Rumeenia kriitika Sonnenfeldtile

Nn. Sonnenfeldti-doktriin, mis hiljuti äratas suurt tähelepanu ajakirjanduses, kuna see pooldas kommunismimaade püüdlustele mitte vastutöötamist Euroopas ja tekitas selletõttu nördimust ikestatud rahvaste hulgas, on leidnud teravat kritiseerimist ka kommunistlikes, Moskva poolt okupeerimata riikides. Jugoslaavias ja Rumeenias; seal leitakse, et USA-ideoloog Sonnenfeldt (kelle väljendusi Londonisse kogunenud USA välissaadikute kohtamisel küll hiljem dementeeriti ja bagatelliseeriti) "toob uuesti ellu Jalta vaimu ja häbiväärse külma sõja: meie ei nõustu iial, et suuriigid loovad endale teiste arvel huvipiirkondi."

Arvustus on olnud terav ja kibestunud ning ameerikalaste seletused ja kinnitused pole suutnud Belgradis rahustada ärevusse aetud tundeid. Jugoslaavlasile ja rumeenlasile on Helmut Sonnenfeldti kõned "orgaanilisest kokkukuuluvusest Nõukogude Liitu kaja mõõdunud ajast, sõja lõpujärgust, kus Jaltas Roosevelt, Stalin ja Churchill jagasid Euroopat oma huvipiirkondadeks.

Lääs läks USA-le ja ida N. Liidule, väikeste maade arvamusi ja soove ei küsitudki.

Sellejuures Sonnenfeldti kästilus Ida-Euroopast tähendab otsest ähvardust Jugoslaavia erapooletu välispoliitika vastu, samuti sellise sisemise iseseisvumise vastu, mille poole Rumeenia pikkamisi suunab oma suhted N. Liiduga.

Belgradis nähakse välisminister Kissingeri lähima mehe kõnet sellisena, et USA on valmis andma venelastele vahad käed Ida-Euroopas, kui N. Liit omalt poolt jätab USA rahule Lääne-Euroopas. enne kõike aga üha tugevnevas kommunistlike parteide maades.

Jugoslaavias on Sonnenfeldti doktriini vaadelnud president Tito ja kommunistliku partei sekretär Stane Dolanc. Rumeenias on peamiselt kommentaare teinud presidendi Nicolae Ceausescu lähim abiline Cornel Burtica. Rumeenlased on Sonnenfeldti juttus, aga ka samu mõtteid käsitlevas rahvusvahelises töölisliikumise diskussioonis peatanud samas punktis kui jugoslaavlased ning peavad küsimust ähvardusena oma rippumatusele N. Liidust. President Caensescu on paaril korral tugevalt rõhutanud oma maa iseseisvat poliitikat, nimetamata siiski Sonnenfeldti doktriini.

Pearünnaku Sonnefeldti vastu esitas Scienteia-lehes avaldatud pikas artiklis Burtica, kes kõrvutas ameeriklaste mõttekäiku 1800 aastate Metternichiga.

On arusaamatu, kirjutas Burtica, kuidas poliitikud võivad üha levitada nii vanu mõtteid ja kuidas nad veelgi ei mõista maailma suuri realiteete ega rahvusvahelise poliitika muudatusi.

— Sonnenfeldti doktriin ei vasta pingelõtvenemise nõudeile, vaid otse vastupidi sõdib riikide koostöö vastu. See ei tee muud, kui tekitab kahtlust ameerika poliitika vastu ja kahjustab nende välispoliitikat; see doktriin röövib rahvalt õiguse iseseisvaks ja vabaks arenguks. See on orjastamise doktriin, millega suuriigid soovivad jagada maailma oma huvipiirkondadeks.

Burtica on märgatavalt kibestunum kui jugoslaavlased, aga Rumeenia asukoht on delikaatsem kui Jugoslaavial. Rumeenlased on ettevaatlikult ja kannatlikult katsunud viimaseil aastail laiendada oma iseseisvamat joont, hoolimata kuulumisest Varssavi liitu. Rumeenia on iseseisvalt võtnud osa erapooletute maade konverentsist Colombos, samuti kinnitab teatud iseseisvat tegutsemist Ceansescu eesolev külaskäik Belgradi.

Jugoslaavia ei tunnista kunagi kellegi õigust oma huvipiiride tugevndamisele meie kaudu, ütles Dolanc TV-saates: me ei lase kunagi teistel määrata meie saatust, nagu seda ei lase teha teisedki riigid.

Kõik selline väljastpoolt tulev segamine meie asjusse, tulgu see ükskõik mis suunast, on oma aja ära elanud poliitiline konservatism, mis ei leia kunagi avaliku arvamise toetust.

Olen kindel, et see osa, kes kibdab heaks sellise teiste asjusse segamise, on juba ette mõistetud kaotajaks.

Sama teema on Jugoslaavia ajalehtedes püsinud kogu aprillikuu ja edasigi, osutades sellejuures sageli Tito ütlusele, et Euroopa tuleviku üle otsustavad Euroopa rahvad.

Sonnenfeldt tõstis oma vaatluses enne kõike esile Poola ja Ungari poliitikat ja tähendas, et USA kasulikkuse kohane on julgustada arengut neis maades. Jugoslaavia kohta ta ütles:

— Meie ja läneeuropaste eutähtsate huvide kohane on, et Jugoslaavia jätkab oma iseseisvat poliitikat **N**. Liiduga suheldes. Iga jugoslaavia samm väljaspoole N. Liidu huvipiiridest oleks suureks strateegiliseks tagasilöögiks. Meid teeb murelikuks, mis juhtub, kui Tito sureb. Meie poliitika on endine, nimelt Jugoslaavia säilitamine rippumatuna N. Liidust, aga samas sooviksime, et jugoslaavlased oleksid vähem põlkpäised. Nad ei peaks uskuma, et meie huvi nende suhtelisse iseseisvusse on suurem kui nende oma.

Sõna põlkpäine haavab jugoslaavlasi. Juhtiv poliitiline ajaleht Nin näeb selles uut katset Jugoslaaviale surve avaldada.

— Jälle kord on Jugoslaavia pandud mingisugusesse halli vööndisse, jätkab Nin, meid endid tähele panemata. Aga need on vald nende meeste mõtted, mida ajalugu õppimatud isikud harrastavad.

Nin, nagu kõik Jugoslaavia ajalehed, usub, et Sonnenfeldti vestluse suund oli tähenduslik. Selles olukorras kirjutab ajaleht, mil kodumaine erimeelsus nõrgendab maad (Ühendriike) on lähtutud vanalt seisukohalt: hoida end eemale kõigist probleemidest. Aga eks see tähendab seda, et USA soovib vabu käsi ja lubadusi, et kommunistid ei pääseks valitsema Itaalias ega Prantsusmaal ega tekitaks vältimatuid muudatusi Hispaanias.

Nin näeb ka mõndagi positiivset kogu Sonnenfeldti loos. Lehe arvates on seega saanud avaliku, kui palju rahvusvaheline poliitika on muutunud ja kuidas maailma arvamised on tõusnud nende vastu, kes katsuvad Jalta vaime äratada.

Jugoslaavia kommentaatorid on Sonnenfeldti juhtumit kasutanud oma kasuks ja kaitsenud sellega mitte üksi oma sidumata välispoliitikat, vaid ka maa iseseisvat sotsialistlikku riigikorda. Ajaleht Politica koguni märgib, et inimesed on teadlikud sellst, et ainult niiviisi võidakse iseseisvaina säilida. Praegu on Jugoslaavia leidnud tunnusstamist iseseisva riigina ja võtnud osa teiste rahvaste koostöökonverentsidest. Ometi häirib seda läände pürgivat rahvast Sonnenfeldti lahke lubadus venelastele neid oma mõjusfääri arvata. (VE).

Veskijärvele talgu korras elektriküte

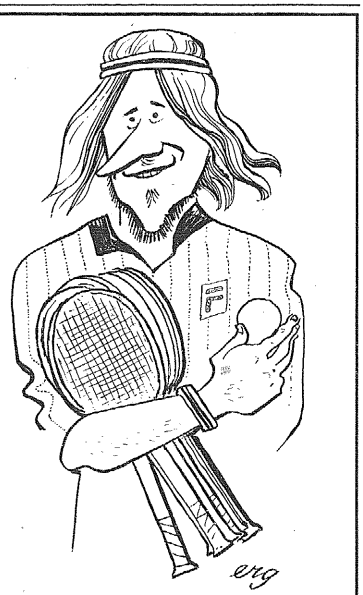
Juulikuu esimene nädalalõpp leidis Veskijärvel elektrimehi energiliselt tegutsemas. Insener Einar Nymani juhatusel tõmmati köiklidesse tubadesse uued juhtmed elektri-radiaatorite jaoks. Edaspidi ei tohiks siis maja soojendamine talveaudel enam olla mingiks probleemiks. Seni ei olnud elektriradiaatorite kasutamine võimalik kuna suurema vooluta rviduse korral kaitsekorgid kohe läbi põlesid. Niipea kui on jõutud vahetada ka voolumõõtja ning majasse viivad juhtmed, mida eeskirjade kohaselt võivad teha ainult kohalikud montöörid, on vajalikud eeldused olemas elektriradiaatorite kasutamiseks.

Mis esialgu siiski veel puuduvad, on radiaatorid, mida arvestatakse vajatavat 8 tükki. Nende muretsemiseks, millede hind on umbes 100 kr. tükk, puuduvad Veskijärve Vabaõhuühingul praegu summad. See on viinud mõttele, et ehk leidub kaasmaalaste hulgas kaheksa lahket annetajat, kes igaüks oleks valmis ühe radiaatori kinkima. Kui neid leidub, siis oldakse küll väga tänulik vastava summa sissemaksmise eest Veskijärve postgirole 556 711-0, märkides tajongille: radiaatorite ostmiseks.

Elektri-talgud ei olnud sel suvel esimesed. Enamus juunikuu nädalalõppudest kasutati alakorra põrandate linoleumiga katmiseks, mis oluliselt hõlbustab maja puhtuse eest hoolitsemist. Kasutades kõiki olemasolevaid finantse osteti odavmüügilt linoleumi kogu alumise korra jaoks, mis nüüd Veskijärve esimehe Ray Alla juhtimisel ja Ed. Kvellsteni, Värdi Saaretoki, Mart Aaspere ja Heldur Joa tõhusa tööpanusega suurde tuppa, kööki ja esikusse on jõutud kohale panna.

Üldse on Veskijärvel sel talvel ja kevadel arendatud elavat tegevust, nii et see kõikidel nädalalõppudel on olnud kasutusel. Kalevi lipkond on Veskijärvel olnud alates jaanuarist üks kord igas kuus ning alates maist ka Karu lipkond. Eri nädalalõppudel mais on Veskijärvet kasutanud orienteerumiskursus ning 11-liikmelline matkagrupp "Sõrmlandsledenil". Sagenenud on ka Veskijärve üürimine rootsi skaudijuhtide poolt. Nii olid seal aprillis eri nädalaõppudel Sveriges Scoutförbundi Gillwell'i kursus ning Farsta skaudillpkonna juhid. Eelmiste aastate eeskujul oli ühel juuni nädalalõpul Veskijärve kasutajaks ka "Soomepoiste" Sõprusühing.

Praegu on 4. ja 25. juuli vahel Veskijärve avatud telgitajalile. Selle võimaluse kasutamiseks tuleks asjahuvilistel helistada õhtuti Ray Allale (tel. 08/47 16 91) või otse Veskijärvele (tel. 0158/ 33 012), kus aga kahjuks harva keegi telefoni juures istub. Augustis on esialgu eri nädalalõpud endale varunud Karu lipkond ja Eesti Gillwell'i grupp. Septembris on ühel nädalalõpul seal Kasari rahvatantsutrupp ning alates samast kuust kuni aasta lõpuni on ühe nädalalõpu endale varunud Kalevi lipkond. Nii et sügiseseks tegevushooajaks on eesti organisatsioonidel veel võimalusi Veskijärve kasutamiseks.

Björn Borg, Wimbledoni võitja, kujunes kahtlemata aasta parimaks rootsi sportlaseks.

Kaali meteoriidijärve müsteerium selgitamisel

Arheoloog Vello Lõugas kodumaal (kes a.1971 Rootsis käis uurimis– ja ettekandematkal), on avaldanud Kuressaares ilmuvas rajoonilehes tähelepanuväratava teadustiku artikli Kaali järve uurimisest. 6. juuni "Kommunismichitajas" leiduv artikkel kannab pealkirja: "Kaali meteoriidikraater humanitaarteadlaste huviorbiidis".

Alapealkirja all "Kaali peakraater — muistne maalinn" jutusab Lõugas m.h. järgmist olulisemat: Et Kaali järv on olnud kiviaiaga piiratud juba ammustel aegadel, sellele viitavad vanad kaardid, kus üks selline kiviaed on ka peale märgitud. Ometi torkab selle müüripõhja juures silma paar asja, mis ei luba teda hästi pidada tavaliseks kiviaiaks, püstitatudpargi kaitseks loomade vastu. Kõigepealt on ta tunduvalt laiem kui tavalised Saaremaa kiviaiad. Teiseks on müüri alus rajatud tunduvalt suurematest valitud sirge küljega raudkividest. Jääb mulje, et seda müüri pole püstitatud ainult pargi kaitseks loomade vastu.

Tõenäoline on, et see raudkividest müür on püstitatud kindla eesmärgiga — eraldada järv ja kraatrivall omaette maailmaks takistamaks pääsu müüriga piiratud alale. See kapitaalse ehitudega kivitara pidi takistama soovimatut juurdepääsu järvele. Oli selle kaitsemüüri ülesandeks üksnes sõjalise kaitse pakkumine kraatri kaldal paiknenud asula elanikele või ka minigi sakraalne tähendus, sellele me välise vaatlusega vastust ei saa.

Edasi arutleb Vello Lõugas.... Et Kaali oleks olnud muistne ohvripaik, selle tõenduseks ei ole praegu "muinasluule" kõrval midagi käegakatsutavat, välja arvatud ehk kirjeldatud müürialus, mille tähendus ja vanus pole aga veel millegagi tõestatud. Ometi on kaalukaid argumente, mis lubavad Kaali järve pidada muistseks ohvripaigaks.

Kaali järv asub peaaegu selle piirkonna keskel, kus muusiste oli Põhja-Euroopas levinud vette ohverdamise komme. Saaremaa rahvapärimustes kajastus see veel mõõdunud sajandil enam kui poolesaja ohvriallika austamises. Mõnest allikast olla leitud isegi muinasesemeid. Paraku ei ole Saaremaa ohviallikaid maastikul niisama usinasti otsitud kui arhiivides ja sellepärast on tekkinud päris tõsine oht, et põhjavee tasemepideva alanemise tõttu ei leia me varsti enam ühtegi neist üles. Rilkliku kaitse alla on praegu võetud ja kaitsetahviitega tähistatud ainult kolm allikat...

Eriliselt lootustandvana Kaali järve saladuse lõpilkuks selgitamiseks esitab Lõugas asjaolu, et selle senisele päämisele uurijale Geoloogia Instituudi vanemteadurile Agu Aaloele lisaks olevat hiljuti Saaremaa päritoluga noor uurija, Ülo Kestlane, endale ülesandeks seadnud meteoriidikatastroofi jälgede otsimise Kaali ümbrusest. See töö tal jätkub, lisat L. kuid kõrvalproduktina on juba nüüd kraatri kaldalt leitud midagi, mis on äratanud ajalooiastes erksat tähelepanu.

Mis see midagi õieti on — seda veel L. kirjutisest ei selgu. Kuid hiljuti olevat Kaali saabunud inspektsioonirühm, mille koosseisus leiduvat arheolooge, meteoriitkuid jt., eesmärgiga peakraatri leiukoha üksikasjalikum ülevaatamine.

Ootame stingi kodumaalt selles osas suure põnevusega täpsamaid ja objektiivsemaid uurimistulemusi. Eriti kuna Nõukogude-Eesti entsüklopeedias (III köide. Tallinn 1971. lk.327) märkaõna "Kaali järv" puhul viidatakse "Kaali meteoriidikraatrid" ning selles viimaaes kohas võime vastandlikult Lõugasele lugeda: "Peakraatrit (110 m. sügavus ja m) ümbritseb 3—7 m kõrgune vall, mis koosneb plahvatusel ülespaiskunud pinnaasst."

(EPL/AP.)

Meteoriidi langemisest tekkinud Kaali järv on praegu teadlaste elavaks uurimisobjektiks. Miks ehitasid muistsed eestlased kraatrile müüri ümber?

Sellik üliheas vormis

Otse Olümpiamängude eel tuleb teade, et eestlane Sellik, 22 aastat vana, on jõudnud hiigelvormi pikamaajooksus. Sellik saavutas käesoleva aasta parimaid aegu 5000 meetri jooksus Podolskis, Venemaal, toimunud võistlustel. Tema aeg oli 13.17,2, mis on ainult 4,2 sekundit vähem belglase Puttemani püstitatud rekordist.

Selle tagajärjega on Sellik praegu maailmas kolmas. Asjatoimunud võistlustel Stockholmi staadionil jooksid temast paremini uus-meremaalane Dick Quax ajaga 13.13,2 ja läänesakslane Klaus-Peter Hildenbrand 13.13,8.

N. Liidu mesitriivõistlustel parandas Sellik Eesti rekordit 10 000 m jooksus koguni 11,2 sekundi võrra: ta saavutas aja 28.10,4, millega ta on maailma edetabelis kümnendal kohal. Kaugushüppaja Tõnu Lepik näitas ka oma tõusvat vormi N. Liidu esivõistlustel Kiievis, kus ta tuli teiseks tagajärjega 8,04 m.

• Huumor

"Mis on detente?"

"Unerohu mõjul norskav tunnimees."

"Mida võib saada ühe dollari eest Moskvas?"

"Keskmiselt kolm aastat."

Korteriperenaine ütleb:

"Kuidas läheb teie vennal, preili Vahusti? Pole teda juba ammu näinud."

"Tal on nüüd uus õde."

Hiigelsuur marginäitus

PHILADELPHIA (EPL) — USA **juubeli puhul toimus Philadelphias Ameerika kõigi aegade suurim filateelistlik näitus, nn Interphil '76. Esitatud oli 3.500 väljapanekuraami, mis vastab 52 00 albumilehele. Euroopas on olnud aga veel suurmaid marginäitusi.**

Interphilil esinesid ka eestlased – Henry Stromberg Kalifornlast ja Adolph Leil Floriidast. Mõlemad saavutasid suured hõbemedalid eesti ajutiste templite ja lokaalväljaannete erikogudega. Eesti koguga – Tartu linna postiajalooline kogu – sai pronksmedali dr Peter Gleason New Yorgist.

36 eri maad olid esindatud nendes maades USA 200 aasta iseseisvusjuubeli märgistamiseks väljaantud postmarkidega, miilideid müüdi. Idariigid sellist tähelepanu ei olnud USA-le osutanud. USA oma postivalitsus andis välja neli erisugust mälestuspoognat, ühe mälestuskaardi ja Franklini kui esimese postimeistri ja kuulsaima presidendi mälestusmargi.

Naisklubi New Yorgis

NEW YORK (VES) — New Yorgi aktiivne Eesti Naisklubi valis 21. korda tagasi oma esinaise Juta Kurmani.

Samaks jäi ka juhatus koosseisus: M. Jürma, A. Suuberg, M. Janish, V. Kerjan ablesinaised, M. Lannus kirjat., H Tamm ja H. Martin laekurid ja liikmed E . Anderson, M. Roosmägi, H. Pödrang, S. Kolbre, L. Dreyman ja H. Ludi. Elnelaua korraldajaiks on A. Pärlin, M. Teksal, H. Vironeem ja P. Tamm. Uutena valiti juhatusse Olga Leik ja Elizabeth Pöld.

Klubi on korraldanud teadusliik-muusikalisi õhtuid, võtnud osa maailma naisklubide liidu tegevusest, korraldanud loenguid eestlaste elust teistes maades, noorkunstnike esinemisi jne. Äsja asutati ka kodumajanduse eriosakond Ada Pärlini ja Mary Teksali juhtimisel, mis on äratanud rohket huvi.

Riina Espenberg laulatati abielu Lundis Mats Carl Johan Flodiniga.

Anonüümne läkitus paguluse suunamiseks

Toimetusse on Müncheni kaudu jõudnud stentsileeritud käsikiri, mis kannab pealkirja "Läkitus II ülemaailmsetest eesti päevadest osavõtjalle, kõigile välliseestlaste organisatsioonidele". Alla on kirjutanud "Mõtlevate eestlaste ühendus", Tallinn-Tartu, aprill 1976. Käsikiri on ilmselt läänes paljundatud, kuna sel puudub õ-täht.

Läkituses juhitakse tähelpanu asjaolule, et negatiivsed muudatused meie rahvale ei seisne tänapäeval dramaatilistes sündmustes, vaid vaevaltmärgatavates igapäevastes nihetes. Kodumaa eestlaste ja pagulaste vahel kipub süvenema vastastikune arusaamatus, pagulased elavad enam minevikus kui tänapäevas.

Läkituse ajaloolises osas on arvustatud 1939. a järeleandmist N. Liidule baaside küsimuses. Antakse mõista, et Eesti oleks pidanud vastu hakkama. Arvustatakse ka "Ameerika Häält", et see muuhulgas pole katsunud anda objektiivset pilti laulupeost – "saade võiks üldse kajastada rohkem kodu-eestlaste probleeme". Tehakse ettepaneid pagulastele, kes boikoteerivat kodumaa külastajaid.

Konstruktiivses osas soovitatakse kirjastada raamatuid, mis informeeriksid kodu-eestlasi läänepoolsetest küsimustest. Soovitatakse isegi, vastukaaluks "Kodumaale", välja anda informatsioonileht välis-eestlaste tegevuse tutvustamiseks (või mõni vastav broshüür). Vastamata jääb küsimus, kuidas niisugused iseendast vajalikud väljaanded läbi pääseksid üha tihenevast N. Liidu tsensuurist postil ja piiridel. Viimane on eriti probleemaatiline, kui vaadelda soovitud autorite nimistut, kus esinevad Solzhenitsõn, Küng j.t.

Läkitus rõhutab usundi tähtsust rahvusliku edasielamise/püüde säilitajana ja õhutab "Eestilisele uuestisünnile" nii kodumaal kui paguluses. Poliitiliseks sihiks olgu sõltumatu rahvusriigi nõudmine.

Üheks tähtsamaks konkreetseks sooviks on saada rohkem õiget informatsiooni olukorrast maailmas, kuna okupatsioonivõimud söödavad oma alamaid eksiteele viiva valeinformatsiooniga ja takistavad õige informatsiooni levimemist.

Läkitus lõpeb üleskutsega väljas viibivatele eestlastele: "Meie ainsaks perspektiivseks taktikaks on aktiivne pealetung. Pidades silmas meie rahvust öönestavaid tendentse, tähendab passiivne kaitse kokkuvõttes kaotust, tähendab hukatust. Nii nagu kodumaal käputäis vabaduselipu heisanud vapraid esitas väljakutse tuhandekordseit tugevamale julmale vastasele, nii alustagu võõrsilviibivad kaasmaalased sama lipu all rünnakut sealsete valitsuste ükskõiksusele, oportunismile ja bürokraatiale."

USA valimiste eel:

Demokraatide üksmeel Vabariiklaste lõhestus

WASHINGTON (EPL kirjasaatjalt) — Ameerika Ühendriikide sisepoliitiline elu on jatkuvalt presidendivalimiste tähe all. Eelvalimiste protseduurist väljus Demokraatlik Partei tugeva ja terviklikuna, olles nüüd peagu ennenähtamatus üksmeeles koondunud Jimmy Carteri ümber, kelle nimetamises presidendikandidaadiks juulikuus New Yorgis asetleidval demokraatide parteikongressil keegi enam ei kahtle. See jätab Carterile aega siluda neid võimalikke haavu, mis löödi eelvalimiste jööksul, lepitada neid, keda ta eelvalimistel võitis, valida endale sobiv asepresidendikandidaat ning suunata läbimõeldud programme ja seisukohti avalikkuse ette. Carter käitub juba praegu mitte ainult kui demokraatide kindel presidendikandidaat, vaid kui mees, kes peab ennast järgmiseks presidendiks. Ja tõesti, peab ütlema, et oma võimaliku vabariiklasest vastaskandidaadi ees on Jimmy Carter saavutanud praegu suure edumaa. Vabariiklik Partei on aga seevastu sügavalt lõhenemas president Fordi ja endise California kuberner Reagani vahelises võitluses.

Eelvalimiste protseduurist väljus väikese edumaaga Ford, kuid Reagan on seda edumaad tasa tegemas nendes väiksemates osariikides, kus delegaadid parteikonventsile on veel selekteerimata, ning võites poolehoidjaid nende delegaatide hulgast, kes on teatanud, et nad pole veel otsustanud ja on seni erapooletud.

See heitlus Fordi ja Reagani toetajate vahel on väga äge ja käib praktiliselt iga üksiku seni veel mitte kindlalt ühele või teisele kuuluva delegaadi pärast. Salajane heitlus on käimas isegi nende parteikongressile minevate delegaatide häälte pärast, kes ametlikult kuuluvad juba kas president Fordile või Ronald Reaganile. Nii üks kui teine pool püüab neid teiselt ära ja endale meelitada, kui mitte esimesel siis teise valimisringil hääletusel.

On arvata, et Vabariikliku Partei kongressile, mis peetakse augustis Kansas City's, lähevad Fordi ja Reagani toetajad enamvähem tasavägiselt ja kimbai neist ei suuda endale kindlat edu enne parteikongressi kokkuastumist kindlustada. Selline olukord on justkui loodud igasuguste tülide ja vastastikuste süüdistuste tekkimiseks, kuna võitlus ja närvipinge on väga suured.

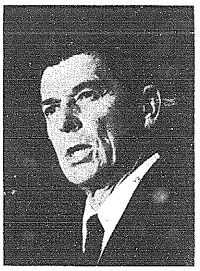
Olukord, kus ametisoleval presidendil tuleb oma teasmoneerimise pärast meeleheitlikult võidelda, on Ameerika Ühendriikide poliitilises traditsioonis harukordne. See näitab Fordi nõrkust ja ta väljakutsuja Reagani tugevust. Samuti aga peeguldub selles juba ammune ja pikaaegne lõhe Vabariiklikus Parteis konservatiivse ja mõõduka tiiva vahel.

See lõhe sai alguse 1952. aasta suvel, siis, kui Vabariiklaste partei juhtkonna enamus soovis presidendikandidaadiks nomineerida tuntud ja lugupeetud poliitikut, senaator Tafti, põhiseisukohtadelt konservatiivset isikust. Parteikongressil tõusis aga üles kindral Eisenhoweri kandidatuur, kes nimetatigi vabariiklaste presidendikandidaadiks liberaalsete ja mõõdukate jõudude pooli parteis. Konservatiivse tiiva lootused saada kandidaadiks Robert Tafti luhtusid ja sellest tekkinud kibestus püsib siiani.

Vabariiklaste konservatiivne tiib leidis oma aja tulnud olevat 1964. aastal, millal juhtivate poliitikutena võitlesid presidendi nominaatsiooni pärast liberaalne Rockefeller ja konservatiivne Barry Goldwater. Konservatiivid olid seekord parteikongressil kindlas enamuses ja Rockefeller ja tema toetajad karjuti sõna otsises mõttes maha. Polnud siis mingi ime, et mõõdukad ja vabameelsed elemendid Vabariiklikus Parteis ei võtnud järgnevast valimiskampaaniast kuigi suure entusiasmiga osa või toetasid koguni vastaskandidaati. Igatahse kabas Goldwaterit ränk kaotus presidendivalimistel.

Kaval Richard Nixon oskas aga nelja aasta pärast ühendada vabariikliku Partei konservatiivse ja mõõduka tiiva enda seljataha, mille tulemusena valiti ta kahel korral presidendiks. Sealt pidi ta aga lahkuma suure skandaaliga, olles süüdistatud mitmetes kriminaalsusele lähedal olevais tegudes, miled ta osalt omaks võttis.

Fordi nõrkus tulenebki osalt sellest, et ta peab endaga kaasasa kandma Nixoni ja Agnew päranditi, pidi ju ka viimane asepresidendi ametist lahkuma, olles võtnud omaks süüdistuse altkäemaksu võtmises. Ford pole ju rahva poolt valitud president, vaid Nixoni poolt ametisse nimetatud. Presidendina on Ford olnud ausameelne ja avameelne ja sellisena hinnatud. Puudu on aga fordil jäänud juhtimisvõimest, ja võimest nii oma kaastöölisi kui laiemaid rahvahulki endaga kaasa tõmmata.

Reagani ei ole Ford suutnud eelvalimistel "maha raputada". Parteikonvendil tuleb nende vahel jõukatsumine.

Reagan seevastu on aga ülinaamiline ja külgetõmbav isiksus. Juba Kalifornia kubernerina, millist ametit täitis ta kõigi poolt tunnistatud oskusega kaheksa aastat, muutus ta oma partei konservatiivse tiiva lemmikuks. Kui ei oleks Reagani, kelle ümber koonduda, siis oleksid konservatiivsed vabariiklaseid küllap ka rahul Fordiga, kes kogu oma poliitilise elu jooksul on olnud küllaltki parempoolne poliitikamees.

Vabariiklaste parema tiiva tõsine tüli Fordiga ongi vaid peamiselt välispoliitilistes küsimustes, kus nad rahul ei ole Kissingeri poolt juhitud välispoliitikaga. Muus osas näib Fordile vastu olemine ja Reagani toetamine olevat nagu põhimõttelise jonni küsimus, et kas Vabariiklik Partei on konservatiivne partei või mitte.

Ei ole võimatu isegi asjade selline kulg, et juhul kui Ford suudab parteikongressil läbi suruda enda uuesti nimetamise presidendi kandidaadiks, siis vabariiklaste konservatiivne falang lahkub parteist ja asutatakse uus parempoolne partei. Konservatiivsed aktivistid vabariiklaste hulgas on juhitud rohkem ideoloogilistest kui praktiilistest kaalutlustest. (EPL/T)

Põlevkivivarud võivad lõppeda

Geoloogiavalitsuse juhataja okupatsioonivalitsuse juures A. Kiivit hoiatab venekeelses Sovjetskaja Estonias, et msapõevarad võivad kiiresti lõppeda, kui nendega kokkuhoidlikult ümber ei käida. Eesti põlevkivi ei ole igavesti ammendatav.

Eesti peageoloog puudutab seda küsimust, lähtudes Sovjeti kompartei keskkomitee projektist Maapõuevarade täiusliku ja komplektse kasutamise kohta ja toob esile järgmist oma artiklis Tallinna venekeelses lehes (Sovetskaja Estonia, 18.2.76):

– Eesti põlevkivil on võrreldes mujal leiduvaga kõrgeim soojusvõime, mistõttu nõudmine tema järele on suur ja see määrabki ta praeguse toodanguhulga. Kuid järjest intensiivsemaks muutunud kaevandamine ja selle praegune tempo panevad mõtlema edaspidistele tagajärgedele. Uurimuslikult kindlaks määratud varud ei ole igavesed, neid tuleb suurendada. See on keeruline probleem, mis tuleb lahendada sel teel, et kaevandatake ja võetakse kasutusele ka madalama soojusvõimega põlevkivi. (Eesti kõrge soojusvõimega põlevkivitoodang moodustab 84% Soveti kogutoodangust). Põlevkivi basseini tuleb kiires korras ehitada uusi põlevkivi rikastamisevabrikuid ja teha ümberkorraldusi shahtides – vila sisse n n. kambrisüsteem kihtide läbitöötamisel. See vähendab tunduvalt põlevkivi kadu maapõues.

Edasi peab geloogiavalitsuse juhataja vajalikuks, et tuleb suuremat rõhku panna kaasproduktide ärakasutamisele. Kiviprügi ja muud põlevkivilt pudenevad ained moodustavad praegu enam kui 20 milj. kuubikmeetrilise kogumi, mis põlevkivi basseinis võtab oma alla ligi 200 hektarit põllumaad ja kogus suureneb järjest – seda tuleb aastas kuni 3.5 miljonit kuupmeetrit juurde.

Selle materjali kasutamine on väga väike, eriti Eestis endas, realiseeritavast kogusest ainult 0.4% Moskva oblast saab 49%, peale selle läheb kiviprügi Kalingradi ja Leningradi.

Realiseerimist tuleks kõigepealt suurendada Eestis endas, see tähendaks defitsiitsete liiva- ja krunsavarude säästmist. Põlevkivi lisaproduktid on oivaline materjal teedeehitusel ja selle kuhjumise vähendamine vabastaks põlevkivibasseinis väärtuslikku põllumaad, mis praegu on üha kasvavate kuhilate all.

Valged ümberasustamisele?

MÜNCHEN – Lõuna-Aafrika peaminister Vorster ja Ühendriikide välisminister Kissinger lõpetasid oma kaks päeva kestnud läbirääkimised mustade ja valgete vaheliste tüliküsimuste ja rassipoliitika lahendamiseks Rodeesias.

Kissinger mainis, et läbirääkimistel arutati Rodeesia valgete elanike ümberasustamise plaani. Selle kava kohaselt tuleks 274 000 Rodeesia valget, kes valitsevad praegu 6,1 miljoni musta üle, ümberasustamisele Lõuna-Aafrikasse ja Euroopasse.

Pianist eelistas lääänt

ROOM (EPL) – Kuulus N. vene pianist Juri Jegerov saabus rahvusvahelisele muusikapidustustele Bereschas Itaaliasse ja, "läks kaduma" kuskil Põhja-Itaalias.

Mõni päev hiljem ilmus ta välja Roomas, kus teatas, et ta ei taha minna tagasi N. Liitu, paludes Itaalia võimudelt asüüli.

J. Jegorov võeti politsei kaitse alla. kuni tema küsimuse otsustamiseni.

USA-staari pettumused Moskvas

NEW YORK (VES) – USA ja teiste maade televisioonid andsid edasi Moskva Bolshoiteatri balletietenduse "Romeo ja Julia", millist N. Liidus jaanuaris käis filmimas USA kuulus TV-staar Mary Tyler-Moore.

Ameeriklanna tahtis teha ka intervjuud end. tantsitar Galina Ulanovaga, kes 38 a. tagasi esines Julia osas. Talle oli shokeerivaks üllatuseks, et tantsitar sellest järsult ära ütles. Mary Tyler Moore ei suutnud seda mõista, sest Ameerikas igaüks kasvõi maksaks peale, kui teda intervjueerituks. Ta muidugi ei teadnud, et Venes partei keelab suhtlemise välismaalastega ja jutuajamisi tohib anda vaid partei nõusolekul. Lõppeks siiski paarilauselise jutuajamisega tuldi toime.

Näitlejatar kohtas veel teisigi Vene eriparasusi. Teatris vene politsei hakkas teda jõhkralt kõrvale suruma, sest teatrisse tuli parajasti Kissinger koos vene tuusadega. Kui ta küsis motelitoas rohkem ridõepuid, siis abivalmis venelased lõid lihtsalt naelad seina, kuhu saab ridieid riputada. Toidu kohta ütles näitleja, et see oli liiga rammus ja et hommikueine oli tõeline suur pettumus – ja seda Moskva parimas restoranis.

Euroopa kroonitud pead

Uue kroonitud peana kerkis Hispaanias kuningas Juan Carlos I — Franco ei likvideerinud kunagi kuningriiki, vaid valitses riigihoidjana.

Prints Carlose kuningatroonile tõusmine Hispaanias Juan Carlos nime all tõstis Euroopas kroonitud peade arvu kümnele. Maailmas on selline valitsussüsteem segajalt vähemaks jäänud, kuna demokraatia oma suurte vabaduste lubadusega näib inimesi rohkem huvitavat. Praeguses Euroopas on kümme kroonitud pead. Kolm asuvad neist Skandinaavias, kus noorimaks valitsejaks on uus 30-aastane Rootsi kuningas Karl XVI. Ta tõusis valitsejaks 1973 a. pärast oma vanaisa kuningas Gustav VI Adolfi surma. Kuninganna kohta on nüüd ka täidetud.

Taanimaad valitseb kuninganna Margareta, praeguse Rootsi kuninga nõbu. Ta asus troonile oma isa Fredrik IX järel, kes valitses riiki 25 aastat. Kuninganna on abielus prantuse sünnipäraga printsi Henrikuga.

Põhjamaade vanim monark on praegu Norra kuningas Olav V, kes on 72-aastane ja lesk. Kuninganna Märtha, üks Rootsi printsessidest, suri 1954. Kui mingisuguseid suuri segadusi ja muudatusi ei teki, siis järgneb talle kroonprints Harald ja samas saab kuningannaks kodanlikust roost pärit kroonprintsess Sonja.

Hollandi valitsejaks on kuninganna Juulia, kes asus troonile 1948. a, kui ta ema kuninganna Wilhelmina loobus oma kohast. Aga ka edaspidi näib võim Hollandis olevat naiste käes. Praegu on järglaseks Juliana vanim tütar Beatrix. Siin kordab ajalugu vesi teisitigi ennast. Praegu on kuninganna abielus sakslase Bernhardiga. Ka kroonprintsess Beatrix on abielus sakslase Clausiga.

Naaberriigis Belgias on kuningaks Baudouin, kes asus troonile 1951. a. kui ta isa Leopold III loobus kroonist, abieliudes Rethy printsessi Liljaniga, keda aga belgiased ei pidanud sobivaks. Leopold III oli . . . varem abielus Rootsi printsessi Astridiga, kes suri Shveitsis autoõnnetusel.

Inglismaal on kuningannaks Elizabeth II, kes päris krooni oma isalt George VI 1951. Ta on abielus prints Philipsiga. Kuna Kanada kuuiub ikka veel Briti Maailmariigi hulka, siis on ka Kanada kuningannaks.

Euroopas on lisaks veel kolm väike-kuningriiki. Luxemburgi valitseb suurhertsog Jean, kes päris oma ema suurhertsoginna Charlotte trooni: Jean on abielus Belgia printsessi Josephine-Charlottega, praeguse Belgia kuninga Baudouini õega.

Monakot valitseb vürst Rainier III, kes abiellus ameerika filminäitleja Grace Kellyga.

Veel on kuninglik valitseja Lichtensteinis, Shveitsi ja Austria piiril olevas väikeses vürstiriigis, kus valitsejaks on 1938. a. alates vürst Franz Josef II. Ta on abielus austria aadliku Georgina von Wilczeka.

Esimese ja Teise Maailmasõja sündmused ja nendega koos toimunud poliitilised muudatused vähendasid Euroopa kuningriike. Vabariikideks muutusid Austria, Itaalia, Saksa, Jugoslaavia, Bulgaaria ja Rumeenia.

Viimasena kaotas Kreeka kuningas Konstantin oma krooni kui ta ebaõnnestunud võimuhaaramise puhul pidi minema 1967. a. maapakku.

Taani printsessi Anna Mariaga abiel.us olev Konsantin oli valmis minema tagasi Kreekamaale ko lonelide ürituse ebaõnnestumise järel, aga rahvahäältesele pandud küsimusele andis rahvas keelava vastuse. Viimasel ajal on ta asunud Inglismaal. Kui ta langust Juan Carlosest sai Hispaania valitseja, viibis Konstantin sel ajal oma abikaasaga Hispaanias. Ühe teate järgi on Konstantin ja Persia shahh pidanud nõu Konstantini tööle rakendamiseks.

Aafrika mandril on veel järel ainult üks kuningas, Maroko Hassan II.

Egiptuse kuningas Faruk pidi ohvitseride mässu puhul minema 1952. a. maapakku, kus ta 1965. a. suri. Abessiinia Haile Selassie, Juuda lõvi, kõrvaldati kõrges vanuses oma troonilt ja suri ka pärast seda.

Viimastel Addis Abebast tulnud andmetel ei surnud ta loomulikku surma. Uus rezhiim laskis teda lämmatada puumajakeses tema lossi maa-alal ja mattis ta teadmatusse kohta.

Liibia kuningas Irdis kaotas oma trooni 1969.

Praegu nimetatakse maailma võimsamaks valitsejaks Persia shahhi Reza Pahlevia. Et troonipärijat saada, tuli tal enne kolm korda abielluda. Esimeseks abikaasaks oli Egiptuse printsess Fawzia, kes sünnitas ainult tütareid, teiseks Soraja, kellelt ei saadud kedagi ja kolmas Farah on andnud talle kaua oodatud troonipärija ja vähe veel muudki.

Saudi-Araabias kuningas Khaled istus oma mõrvatud venna troonile.

Jordanis valitseb Hussein, kellel on ka juba kolmas kuninganna, seekord oma rahva liige.

Kaug-Idas on veel säilinud kaks monarhi, Thai kuningas Bhumibols ja Jaapani keiser Hirohito. Ainus manner, kus pole kroonitud päid, on praegu Ameerika.

LEIDA AVANDI esines Torontos toimunud filatelistlikul suurnäitusel Stampex -76 väljapanekuga eesti skaudimarkidest ja esimese päeva ümbrikkudest.

HARRY JA HILJA PUUSME maasikafarmi saaduste värskus ja kvaliteet põhjustasid nende valimise Ontario värskelturustajate ühingu liikmeiks.

"Kungla" suvekodu noori hommikurivis.

Alg. lk. 1

Suvihari. . .

tahavad juba varakult näidata oma lastele, kui tore on suvine Metsakodu. Laste mängupark, mis rajati mööndud suvel maailmalaagriks, on kujunemas tõeliseks tõmbenumbriks noortele eesti võsudele.

Metsakodus kohtub Suviharjapeol ka meie vanem põlv. Paljudel ongi see ainukeseks kokkusaamispäevaks aastas vanade sõprussidemete uuendamiseks, kodukohamälestuste jutustamiseks ning vahel ka uute vanade tuttavate leidmiseks. Sest ikka juhtub vahel veel kohtama siin kaasmaalast, kes on esmakordselt tee Metsakodusse leidnud. Tänavu oli peolisi kolmesaja ringis, kaugemaid külalisi isegi Austraaliast ja Kanadast.

Külalistele, kes olid juba varem kohale tulnud, näitas Juhan Talvik Huskvarnast jaanilaupäeva õhtul oma filmi mööndunud suvisest maailmalaagrist Metsakodus. Noor filmimees, kes Metsakodu elu varemgi filmile jäädvustanud, oli tabanud palju huvitavaid hetki sellest suurest mosaiigist, mille moodustas 10-päevane ülemaailmne eesti noorte suuriüritus.

Suviharjapidu toimus jaanipäeval väga mitmesuguse kavaga. Üsna varakult algasid traditsioonilised võrkpallivõistlused kolme meeskonna osavõtul. Võitjaks tuli Metsakodu oma meeskond — Metsakodu kollid, võites nii Ajingsåsi naismeeskonda ning Göteborgi noortemeeskonda. Teisele kohale tulid Göteborgi noored.

Varakult oli avatud ka kohvik Kringel, kus Metsakodu väsimatud perenaised serveerisid hästimaitsvaid pirukaid ja muid eesti roogasid.

Keskpäeval koguneti Metsakodu suurde vabaõhupeosaali — lõkkeorgu, et väärikalt tähistada kokkutulekut. Avasõna suviharjalistele ütles Metsakodu oma meeskond — Metsakodu kollid, võites nii Ajingsåsi naismeeskonda ning Göteborgi noortemeeskonda. Teisele kohale tulid Göteborgi noored.

Varakult oli avatud ka kohvik Kringel, kus Metsakodu väsimatud perenaised serveerisid hästimaitsvaid pirukaid ja muid eesti roogasid.

Keskpäeval koguneti Metsakodu suurde vabaõhupeosaali — lõkkeorgu, et väärikalt tähistada kokkutulekut. Avasõna suviharjalistele ütles Metsakodu abiesimees Jüri Baumann. Järgnevas vaimulikus osas teenis Metsakodu oma õpetaja Artur Kõdar. Jumalateenistusele andis erilise piduliku ilme bass Valdek Jürisoo poolt esitatud laulud. Valdek Jürisoo mahe tämber sobis suurepärasselt kokku suveröös rohelisse soojasse tagapõhjal. Nii pidulik kuid ka ülimalt lihtne tundus jumalasõna suure Looja taevalaotuse all.

Järgnevalt deklameeris hellake Maare Tomson päevakohase luuletuse "Kirju liblikas".

Suveharjapeo sõnavõtt oli skautmaster Ilmar Loorandilt, kauaaegselt Metsakodu esimehelt. Kõneleja meenutas sissejuhatuses jaanipäeva traditsioone nii eestlaste kui teiste rahvaste juures. Ta tõi näiteid ka rootsi vanadest tavadest, kuidas jaanipäeval koguneti pühade allikate juurde.

Jaanipäeva mälestusi meenutas ta oma lapsepõlvest kuni tänapäevani, viies kuulajaskonna iseseisvusseaegsest Narva-Jõesuust sõjaaegsesse Valka ning sealt edasi eestlaste suurkokkutulekule Hindåsis esimesel jaanipäeval 1945.

Loorand toonitas ka tugevalt Võidupüha tähistamist. Paljud on küsinud, kas on mõtet seda päeva tähistada, kui meie kodumaa pole vaba. Võiks vastu küsida, kas prantslastel oli õigustatud Võiduvärava olemasolu sakslaste okupatsiooni ajal Pariisis? Võiduvärav jäi püsima, prantslased saavutasid vabaduse. Jäägu ka meie Võidupüha püsima vabaduse ja lootuste sümboliks!

Eesti elab nii kodumaal kui ka paguluses. Parimad näited on ülemaailmsed Eesti Päevad mõni aasta tagasi Torontos ja nüüd Baltimores. Täna aga tundkem röömu tänasest. Põhjala valgetest öödest ja paigast, kus me jaanipäeva saame veeta! lõpetas kõneleja.

Aktuse lõpuosas tänati veel kõiki Metsakodu töödele kaasalöögijaid, anti üle teenetemärke ning avaldati tänu Suviharjapeo esinejatele ning külalistele. Lauldi Eesti hümni.

Pärastlõunases kavas oli külalistel võimalus nautida rahvatantse, esitatud Norrköpingi, Borási, Alingsåsi ja Göteborgi rahvatantsijate poolt. See oli toredaks näiteks meie omakultuuri viljelemisest põlvest põlve ning võimalusest seda ära kasutada pidupäeva raames. Näib, et rahvatantsud ja rahvamängud on alad, mis noori köidavad.

Õhtusel tantsuajal eelistasid noored tantsumuusika asemel eesti rahvamängusid. Ka lõkkeõhtu kulges Arnold Pundi vilunud juhtimisel meeldivas rahulikkuses ja kodususes paljuski, laulude ja ettekannetega publiku kaasabil. (EPL/KI)

Konverentse

Suve- ja sügisperioodil 1976 toimuvaist rahvusvahelistest konverentsidest, kust eesti esindajad osa võtavad, võiks mainida järgmisi: Sotsialistliku Internatsionaali 13. maailmakongress ja Kesk- ja Ida-Euroopa Sotsialistliku Unioni kongress toimub Genfis 26. juulist kuni 1. augustini. Nendest kokkutulekuist võtab osa Joh. Mihkelson.

30. sept.—2 okt. 1976 toimub Liberal International'i kokkutulek Brüsselis. Internatsionaali ja Fredrich Naumann Stiftung'i poolt korraldatud rahvusvaheliseid seminarid toimuvad sel suvel Berliinis ja Stuttgardis.

Euroopa Põllumajandusliidu aastakongress toimub 11.—16. oktoobrini Las Plamases. Nagu igal aastal, nii võtab sellest ka tänavu osa V.E. Põllumajandusliidu delegatsioon. (ERN).

Ühekülgne

TORONTO (VE) — Helsingi kokkulepete rakendamise suhtes on Toronto ajaleht Globe and Mail küsitlenud rahvusgruppide juhte Ida-Euroopa riikidest. Eesti osas küsitleti EKN esimees U. Petersood, kes oli reporterile kinnitanud, et Helsingi kokkulepped pole olukorda muutnud.

Vastastikuse informatsiooni vahenhendamine on endiselt ühekülgne. Eestist saadetakse väilsmaale peamiselt propagandat, kuid siit ei saa kirjasõna Eestisse saata, isegi mitte piibleid.

Edasi oli U. Petersoo ütelnud, et Eestist lastakse küll üksikuid inimesi välja, kuid mõni perekonnaliige peab jääma pandiks. Samalaadseid mõtteid avaldasid ka teiste rahvusegruppide esindajad. Ishehhi keskliidu esimees L. Urban süüdistas Kanada valitsust, et see ei näita probleemi vahendamiseks vajalikku aktiivsust, taotledes tihedamaid majandusliikme sidemeid kommunistlike maadega.

Helga Kasemets ja Erika Pärnsalu Londonist Inglismaalt külastavad USA-d ja Kanadat. Erika Pärnsalu töötab Londonis ajalehe "Eesti Hääl" talituses.

Spordikroonika

100 a. eesti võimlemist

Juubelit pühitsevad paljud spordialad, nüüd on järjekorras eesti võimlemine. A. 1874 otsustati võimlemine lülitada koolides õpetatavate kohustuslike distsipliinide hulka ja organiseeriti esimesed sellekohased kursused; kaks aastat hiljem korraldati esimesed võimlemispidustused Laiusel. Samas toimusid nüüd juubelipidustused rohkearvulise osavõtjaskonnaga.

Võimlemine on meil soositud ala tänapäevalgi ja loorbereid on rohkesti lõigatud. Meenutagem vaid Ernst Idla koolkonda ja teiste eesti võimlemispedagoogide ja nende rühmade esinemisi rahvusvahelistel võistlustel.

Kergejõustiklased on hoos

Täies hoos on nüüd kergejõustiklased ja Eestist ki on saabunud häid tulemusi. Kõigepealt paneme kirja kaks uut rekordit: Enn Sellik kaitses Kilevis oma N. Liidu meistritiitlit 10 000 m jooksus, võites aj aga 28.10,4 ja Jaak Uudmäe noteeris Tartu meistrivõistlustel kolmikhüppes tulemuse 16.37.

Kilevis olid samadel võistlustel edukad meie kümnevõistlejad: Peeter Põld tuli viiendaks isikliku rekordiga 7920 punkti ja Toomas Suurväli kaheksandaks 7748 punktiga. Eestlaste seni parim võistlus kõrgushüppes toimus Tallinnas, kus neli meest ületas 2.10 (võitja V. Lumi 2.18) ja veel kolm meest 2.05.

Aerutaja 52 tiitlit

Pärnulasel Heino Kurvetil oli juba 50 Eesti meistritiitlit aerutamises, kui ta koos oma õpilase Arnold Ruukeliga asus järjekordsetele meistrivõistlustele. Viljandi järvel jäid nad võitmatuks kahesel sõstal 1000 m ja 10 000 m distantsil. Huvitav, et just aerutamine on sport, kus aastad ei ole koormaks, vaid eeliseks. Rootslaste seni edukaim olümpik on aerutaja Gert Fredriksson oma kuue kuldmedaliga: viimase nelst võitis ta 40-aastaselt.

Ameerikast

● ESINDJATEKOJA ERIKOMITEE võttis vastu seaduse 5,5 miljardi dollari määramiseks välisabiks käesoleval aastal. Sellest summast läheb lisraejlle 1 miljard 785 milj., sellest 500 milj. dollarit loetakse mitte laenuks, vaid annetuseks.

● President Gerald R. Fordi poolt alla kirjutatud leping N. Venega allmaa aatomiplahvatuste ja aatomirelvade piiramise kohta võib jäädа Senatis ratifitseerimata, sest senaatorid on arvamusel, et lepingu tingimused on N. Venele soodsamad kui USA-le.

● IDAHO OSARIIGIS LAUGNES 30-korruselise maja kõrgune tamm Upper River jäel ja vesi ujutas üle ulatusliku orumaastiku rea väikelinnadega. Enam kui 30.000 elanikku tuli evakueerida, seni on teada 6 surmaohvrit ja 53 kadunuks jäänud isikut.

● TÖÖMINISTEERIUMI ANDMETEL langes töötaolu 7,3 protsendile ja maikuu jooksul tuli juurde 800.000 uut palgalist töötajat, nii et praegu on USA-s tööl olijate arv ajaloo kõrgeim, 87 miljonit 700 tuhat isikut.

● AMEERIKA SUURFIRMA GENERAL Electric valmistab ja müüab N. Venele 90 milj. dollari väärtuses gaasiturbiinide kompressorite osi juhtmestiku jaoks, mis N. Vene ehitab gaasi juhtimiseks Orenburgist Põhja-Venemaalt Uzhgorodini Tshehhoslovakkias.

● WASHINGTONIS PAIGUTATI Kongressi hoones rahvale vaatamiseks välja Inglismaalt laenuks antud "Magna Carta", 1215. a. valmistatud vabadustekiri, mis jääb USA-sse iseseisvuse 200 aasta juubeli kestvuseks. Haruldase ajaloolise dokumendi juures on alaline sõjaväeline valve.

● USA TÄHELIPU KASUTAMINE keelatakse reklaamis ja teistel ebasündsatel viisidel, määratakse uues lipuseaduses, mille senat juba vastu võttis. Lippu võib ööseks välja jätta tingimusel, kui see siis on valgustatud.

● maailmaruumisõlduk Viking I, mis mõne aja eest USA-st välja saadeti, jõudis 20. juunil Marsi orbiiti ja andis rohkeid huvitavaid pilte Marsi pinnast. Saadud materjali järele otsustati muuta ettenähtud maabumiskohta, kuna esialgselt määratu osutus ebasobivaks. Robotlaboratoorium annab pärast maandumist täpsemaid informatsioone Marsi olude kohta.

● KONGRESSI MÕLEMAD KOJAD otsivad teid rahvaesinduse sisemiseks reformiks, kuna rida senaatoreid ja Esindajatekoja liikmeid on segatud seksuaalskandaalidesse ja puudub usaldustäratav aruandlus, kuidas Kongress kulutab 800 miljonit dollarit aastas oma majapidamiseks.

● DEMOKRAATIDE PRESIDENDIKANDIDAADI aspirant Jimmy Carter on juba kogunud 1558 pooldajat parteikongressi delegaatide hulgas, nii et tema valimine presidendikandidaadiks näib olevat kindel. Kuna demokraatide parteikongressil enamuse moodustab 1506 häält, on Carteril 51 poolthäält rohkem kui tarvilik.

● KAITSEMINISTERIUM toob 20. juuliks Tai riigist ära kõik oma sõjaväelased, välja arvatud 270 sõjaväelist nõuandjat, kes jäävad Tai armee juurde. USA sulges juba oma sõjalised baasid Tai territooriumil.

● Senaator Abraham Ribicoff teatas Senatis, et tema andmetel on India kasutanud oma aatomipommi valmistamiseks toorma terjali, mis USA Indiale andis aatomienergia tootmiseks rahulikuks otstarbeks.

● USA ambassador UN-is William Scranton asus 3 nädala pikkusele diplomaatilisele missioonile Aafrika riikides, et paranddada USA ja uute Aafrika riikide vahekorda.

Lemmateated

Sydneys Austraallas surl 23.juunil Karl Harring, sünd. 30.aprillil 1902 Eestis.

Sydneys surl Juuli Kotkas.

Baltimores surl 23.juunil Mihkel Pärnpuu, sünd. 10.apr. 1898.

New Yorgis surl 22.juunil Elmi Polli, sünd. 26.augustil 1899 Orajõe vallas.

Portlandis Oregoni osariigis surl 22.juunil Linda Kaarts, n-na Luht, sünd. 14.jaanuaril 1902 Jõhvis.

Decaturis USA-s surl Harri Krüsa.

H. Kruus surl

Tallinnas surl 30. juunil prof. Hans Kruus, kes kommunistide võimuülevõtmisel Zhdanovi poolt pandi Varesevalitsuse peaministri asetäitja kohale ja kellest nii sai nn. juunikommunist.

Iseseisvuse ajal oli ta Tartu ülikooli Eesti ja Põhjamaade ajaloo korraline professor ning prorektor. Ajalugu, mida ta tollel perioodil kirjutas, tuli tal hiljem kommunistide juhtimisel ümber kirjutada, mis talle kui teadlasele tõenäoliselt oli alandavaim uues "karjääris".

Hans Kruus

Teise vene okupatsiooni alguses, naasnult N. Liidust, kuhu ta koos juhtivate kommunistidega põgenes, nimetati ta Tartu ülikooli rektoriks ja pisut hiljem ka "välisministriks", kellena ta N. Liidu delegatsiooni koosseisus võttis osa a. 1946 Pariisi rahukonverentsist ülesandega muretseda liitlaste tunnustust Eesti anastamisele. See ei toimunud ja Kruus lükati kõrvale aktiivsest poliitikast ning suunati Teaduste Akadeemia presidendina juhtima ajaloo võltsimist. Ta täht kustus aga ka teadlasena ja akadeemiat tulid juhtima Moskvast toodud mehed. 1958. aastast peale oli ta akadeemia koduuurimiskomisjoni esimeheks.

Läände saabunud teadetel süüdistati Kruusi vahepeal ka "kodanlikus natsionalismis" ning Moskvas toimunud ülekuuiamistel murdis KGB tal sõrmeluud. Ta tuli aga varsti jälle avalikkusse tagasi, valiti isegi ülemnõukogusse ja nüüd surma puhul on tema mälestuskirjutise allakirjutajate hulgas okup. Eesti ajakirjanduses kogu partei juhtkond Käbiniga eesotsas.

Eesti rahvale jääb aga ajaloolane Kruus meelde kui üks vabaduse hauakaevajaid.

Pressi-tsitaate

JUUBELI MUREMÕTTED

Ameerika Ühendriikide 200-aastase iseseisvuse juubelil tuleb Vaba Eesti Sõna New Yorgis välja mureliku küsimusega: "Kas saabub kord ka USA kui suurriigi 300 aasta juubel", leides, et suur heaolu on maailmariigi teinud "pehmeks":

On küllalt neid, kes arvavad, et kõrge elustandardi juures "pehmeks" muutunud ammerika rahvas ei ole suuteline hoidma praeguseid positsioone maailmas ja võib alla jääda kommunismi ekspansioonile.

Idast tõusva Metsalise märgi — sirbi ja vasara — vari paistab juba üle poole maailma. Kuid demokraatide partei valimisplatvormis on välispoliitika aluseks pandud sõprus N. Venega ja tõenäoline presidendikandidaat Jimmy Carter deklareeris, et kui ta saab Valgesse Majja, siis ta tõmbab riigikaitse eelarvest maha 7—8 miljardit dollarit.

See programm on meeldiv kuulda mitte üksi kõigile pahempoolsetele, vaid ka igale ameeriklasele, kes valitsuselt ootab heaoluriigi abinõude laiendamist, ja ei taha midagi teada tuleviku kindlustamiseks higi, pisarate ning vere andmisest, nagu seda Inglismaalt tema olemasolu kindlustamiseks 2. maailmasõja ajal nõudis Winston Churchill.

Rahva poolt valitud Kongress ostab endale valijate pooleholdu ning häali sellega, et annab välja raha, mida riigil ei ole, teiste sõndadega, tehes võlga. Praegu on Kongressil käsil riigivõla lubatud ülemmäära tõstmine ühekorraga tervelt 73 biljoni võrra, nii et võla üldsumma tõuseks ümmarguselt 700 miljardile dollarile.

Kuhu see hiigelsumma läheb, kas riigikaitseks, sõduritele ja relvadele, kes alati on peksupoisteks kui kõneldakse riigi suurtest väljaminekutest? — Tegelikult on riigikaitse summad 15 aasta jooksul, s t. 1962. aastast kuni 1. juulist algava eelarveaastani mitte suurenenud, vaid vähenenud rahva üldtoodanguga ja riigieelarvega võrreldes.

Riigi väljaminekud on 15 a. kestes tõusnud: sotsiaalaladele 1238%, tervishoiule 2778%, toetusteks kohalikele üritustele 4173% jne. Sinna on lãinud riigi regulaarsed sissetulekud, ka kodanikelt laekunud maksud.

Riigikaitse kulud on samal ajal tõusnud ainult 100 prots. võrra ja telse tavalise peksu-poisi, valitsusaparaadi enda kulud mõnel määral üle 200 protsendi.

Riigikaitse summadest maha tõmmata, sõdurilt ära võtta ja welfaremadamile juurde anda on poliitikul kindel viis saada hääli. Kas see aga on kindel viis riigil püsida kuni 300 iseseisvusaasta juubelini, on teine küsimus.

Kohaliku elu

STOCKHOLM

Lenderi-stipendium

Koolijuhataja Elfriede Lenderi nimelisest mälestusfondist otsustas endiste õpilaste kogu Stockholmis järjekordselt välja anda stipendiume eesti noortele, kes valmistavad pedagoogi-kasvataja kutsele, esmajoones aga nendele, kes täiendavad endid eesti keele alal, et seda õpetada koolides või noortetegevuses.

Sooviavaldused lühikese elulookirjeldusega palutakse saata hiljemalt 15. augustiks 1976 aadressil: Helmi Männik, Kristallvägen 41, 126 41 Hägersten.

E. LENDERI mälestusfondi juhatus.

SIIT ja SEALT

Tiina Pertmann, Toronto ülikooli teise kursuse üliõpilane, valiti Ontario provintsi haridusministeeriumi poolt nende 30 noore hulka, kes prantsuse valitsuse kutsel lähevad kolmeks nädalaks sõpruskülaskäigule Prantsusmaale. Määramisel oli eelistuseks, et reisile minejad oskaksid külaldaselt prantsuse keelt. Reis toimub juuliskuul.

Anita (n-na Wallmer) ja Vello Puhasmägil sündis Göteborgis teine poeg.

Kui Angoola abistamine USA kongressi poolt keelustati. "See on sinu enda heaoluks, Sam, sul on kalduvus sekkuda iga võitlusega". (Ed. Valtmani karikatuur)

Pildiraamat tänasest Eestist väldib tõde

Rein Välbe paljutõlev pilt raamatus näitab järjekordset paraadi parteituusade ees. Üks rootsi ajalehti kirjutas Välme piltide puhul, et eestlased on "marssiv rahvas". Kas tõesti? Ja kui eestlased on seda, miks nad on siis pandud marssima?

Rein Välme fotodega ja Sture Gustafsoni tekstiga on ilmunud suures kaustas pildiraamat "Estland" (Proprius-Förlag). Autorid tiitlevad tagakaanel olevas "järelsõnas": "See pole väitlusraamat (debattbok), vaid ainult katse helta mõningaid pilke naabermaale, millega me kahjuks oleme kaotanud kontakti. Me tahame Eesti vastu huvi äratada ja loodame, et raamat aitaks kaasa maadevaheliste kontaktide kasvamisele".

Sellele lisaks loeme veel: "Eesti on õrn ala, psühholoogiline sõlmpunkt nii ida kui lääne suhtes. Kõik on põletikus . . . Kõike saab tõlgendada kas nõukogude poolt või vastu, olenevalt sellele, kus lugejad ideoloogiliselt asuvad."

Kerkib küsimus, kas ajakirjanikud (mida teose autorid on — nad on raamatu materjali kasutanud reas nädala-ajakirjades, väga laia amplituudiga, mis ulatub vabakoguduslikust ajakirjast "Svenska Journalen" kuni maoistide ajakirjani "Folket i Bild — Kulturfront") ei peaks katsuma oma isiklike kogemuste najal avastada fakte, olenemata ideoloogiast. Kahjuks on autorid valinud kõige kergema — võiks öelda ebaajakirjanduslikuma — tee: "põletikulistel" kohtadel andes edasi kaks erinevat vaatekohta, küsimata sellest, et nõukogudelik vaatekoht koosneb tihti jämedatest ajalooliste faktide võltsingutest. Kui me teeme sünteesi tõe ja vale vahel, siis saame matemaatiliselt arvestades poolvale. Kas on selleks vaja kirjutada ja pildistada tervet raamatut?

Raamat on jagatud peatükkideks: Eesti, Eesti rahvas, Tallinn — rahva linn (milline linn poleks "rahva linn"?), Rahva revolutsioon, Rahva lapsed, Rahva vaba aeg, Rahva kultuur, Rahva töö, Rahva usk, Eesti naised. Pildilehekülgede ette on asetatud kommentaarid iga peatüki kohta. Fotod on tehniliselt õnnestunud ja näivad peegeldavat elu nii, nagu see turistile võiks silma paista. "Ümber nurga" võetud pilte raamatus ei leidu, kommentaarides vabandatakse, et võimudele "ebameeldivate" fotode tegemine on olnud raskendatud. Selle tõttu omab raamat paratamatult "positiivse-ametliku" ilme. Kahjuks ei ole fotode allkirjadel märgitud, kas fotodel esinevad isikud on eestlased või venelased. Tervel real fotodel on inimeste ebaeestiline olemus ja käitumine ilmne.

Raamatu ajalooline osa — veel enne, kui jõutakse "kontroversiaalsete" osade juurde — on kirjutatud üsna asjatundmatult ja "nädalalehereporteri" lõdva ja kriitikata sulega. Võime tuua ainult mõningaid eriti iseloomustavaid näited sellest "ajaloost": Eestlased olevat 13. sajandil avaldanud sakslastele alguses ainult passiivset vastupanu, alles hiljem koondunud see aktiivseks. Taanlased on mängus juba enne Lembitu surma. Eestlased olevat söja jooksul õppinud kasutama vibu ja noolt (autor ei oska teha vahet vibu ja efektiivse ammu vahel!), orduriigis valitsenud "korratus" (oreda) — teksti järgi juba kohe varsti pärast jüriöö mässu — tegelikult kestis ordu-riik pärast seda veel üle 200 aasta!

On antud mõista, et iseseisvus Eestis on kommuniste põhjuseta taga kiusatud, märgitakse ära Kingissepa ja Tombi hukkamine (mis päästis nad Stalini "puhastusest" mõni aeg hiljem, mil likvideeriti peagu kõik nende kaasaegsed). Edasi on esitatud juba mõlemad "vaatekohad" ja autorid hoiduvad piinlikult neid kommenteerimast. Nüüd olevat kõik palju parem — küüditatud olevat rehabiliteeritud (pole öeldud, et enamikus (kõik mehed!) pärast nende surma . . . Kontakt välismaailmaga olevat katkestatud (kelle poolt?). N. Liit tahtvat kasvatada head läbisaamist oma rahvaste vahel. Autorid annavad mõista, et eestlaste "venevihа" olevat osaliselt asjatu ja aegunud. Eestlased hoidvat omaette ja sellega "isoleerivat" ennast. Pole märgatud, et "isoleerumine" on vägeva suurvene rahvastikurulli alla sattunud väikerahva enesealalhoiu instinkti väljendus.

Kohati lasevad autorid — hoolimata kuulutatud "erapooletusest" — süstida endile võimude propangandat. Eestlaste ja venelaste vahelised sidemed olevat nõrgad selle tõttu, et venelased olevat enamikus töölised, kuna eestlased "istuvat juhtivatel kohtadel" (venelastest politrukkide käsutäitjatena). Venelaste sisserändamist on täies ulatuses vabandatud "töö-jõu puudusega", et see on sihikindel Balti riikide ümberrahvastamine, sellest mitte sõnagi. Tallinn olevat Eesti administratiivne keskus, kust "juhitavat" Eestit (see toimub hoopis Moskvast).

Häirib ka asjaolu, et nõukogudelikule vaatekohale vastu asetatud seisukohad on nimetatud "kodanlikuks". Meie teades on see kõikide demokraatlike parteide (kaasa arvatud sotsiaaldemokraadid) vaatekoht, kommunistid on Eestis vabadel valimistel kõige enam saanud 13% hääli (1923).

On toodud esile äärmuslikke "väiteid", et neid ümber lükata. Keegi pole väitnud, et eesti kultuur on N. Liidus kadunud. Naiivne on jutt, et "Kalevipoega" on eesti koolides pähe õpitud ja et eeposel olevat palju "sarnasust" "Kalevalaga"—peamiselt ainult värsimõõdus . . . Tõdeitsipiiin olevat väga tugev (kõik fassaadi taha tunginud reporterid väidavad kogu N. Liidu kohta otse vastupidist!)

Raamatu tekst on — et eelpooleöeldut lühidalt kokku võtta — kahjuks "nädalalehelik" sõna halvemas mõttes — pealiskaudne ja kohati odavavõitu väljendusk-lisheedele üles ehitatud, täis faktilisi vigu ja ajaloolise perspektiivi puudust.

Võiks esitada küsimuse: Kas see "erapooletu" raamat, mille viimasele omadusele autorid on nii uhked — pääseb ametlikkude väravate kaudu Eestisse? Ei usu! Selle eest hoolitsevad tekstis ära toodud "kodanlikud vaatekohad". See näitab ka asjaolu, et reporterid pole sõnagagi puudutanud Eestis valitsevat vabaduse puudust sõna lailemas mõttes ja maa vägivaldset isoleerimist välismaailmast. Nähtus, mis peaks vähegi nägevale vaatlejale kohe silma paistma.

Ar-gi

Partei . . .

Alg. lk. 1

Kuid Moskva leiab, et ka rahvatantsijad peavad olema partei teenistuses. Rahvatantsijatel oli kartusi, et selliseid nõudeid tuleb. Kirja järgi oli "Leigaritel" kolme aasta eest pahandus "naisega kultuuriministeeriumis", kes nende juhid läbi sõimas ühekülgselt eesti "natsionalistliku" programmi pärast. Valmistudes Rootsi reisile täiendati seetõttu eesti rahvatantse läti, leedu ja valgevene tantsude ja rahvamängudega.

Kaks korda esineti selle programmiga Eesti kommunistliku partei keskkomitee ees, kes selle heaks kiitis. Selle peale anti ka ametlik majanduslik toetus Tallinna linnavalitsuselt. Kõik paistis valmis olevat.

kuid 20 tundi enne esinemist Märstas saabus Moskvast veto: "Nii kaua, kui mina istun siin, ei pääse "Leigarid" kuhugi", ütelnud otsustav instants kultuuriministeeriumis. Kultuurivahetus, mille kommunistlik partei Eestis heaks kiitis, ei sobinud ülemustele Moskvas (EPL/K).

Helno Elken, E.V. kaitseväe kaadriohvitser, kes teenis Scouts-ja Kalevi pataljonides ning pärast piirivalves, tähistas Torontos oma 70-aastast sünnipäeva. Kanadas töötab ta senini Hamiltoni YMCA kehalise kasvatuse osakonnas.

Suvepäev Gotlandil

Gotlandi eestlaste suvepäev toimub laupäeval, 17. juulil algusega kell 13 Sjute kirikus. Jumalateenistus armulauaga. Kog. õp. Elmar Tõldsepp. Soololaule — Aarne Viisimaa. Pärast talitust ühine koosviibimine.

Vene kaebus ei annud tagajärgi

Mõni aeg tagasi kaebas N. Liidu suursaadik Rootsis Mihhail Jakovlev rootsi välisministeeriumile, et teda olevat ähvardanud Valentin Agapovi juriidiline nõuandja Pavel Vesselov, kes teatavasti on ka ise põgenik. Välisministeerium laskis politseivõimul korraldada juurdluse, mille tulemusena nüüd kammarprokurör K. G Svensson teatab, et asi on lõpetatud süüteõendite puudumisel.

Svensson ei leidnud Vesselovi esinemises midagi, mida rootsi seaduste järgi võiks pidada seadusevastaseks ähvarduseks. Saadik toetus oma süüdistuses telegrammile, mille Vesselov oli talle saatnud järjekordse nõudega, et Agapovi perekond lastaks välja N. Liidust.

• Vastukaja

TSIRKUST JA LEIBA nõudsid Rooma kodanikud oma valitsejatelt. Nõudmine on aktuaalne veel tänapäevalgi — mõnikord katsutakse ka leib asendada tsirkusega (tuntud on ka hüüdsõna: "Anna mulle võim, siis ma annan sulle leiba!"). Kui mõni eesrindlik politik usub, et arenenud ühiskonnas on nõudmine tsirkusele vähenenud, siis võib see usk kujuneda talle kalliks.

Eesrindliku Rootsi ajakirjandus on täis tsirkust — "kändiste" elu- ja armulugusid ning skandaale. Hiljutised kuninglikud pulmad saavutasid menu muuhulgas selle tõttu, et TV-s esitatud tseremoonia oli kõrgeklassiline "show-business" ("There is no business like show-business!").

Inglise reporterid olevat märkinud: Rootsi peaminister tundunud oma suhteliselt tagasihoidlikul kohal kirikus tusasena. Asjatult! See oli ju kuninga päev, ülejäänud päevad arvastavasti 10 aasta jooksul on peaministri päevad. Kes on peaminister, selgub valimistel! Kasutades kristliku põhipalve sõnu: HIILGUS on Carl Gustavi, aga VÕIM kindlasti Olofi oma (nagu öeldud—valimisteni).

PAREMPOOLSED DIKTAATORID on olnud osavamad tsirkust pakkuma, Hitler ja Mussolini olid osavad show-meistrid.

Vasakpoolne tsirkus kipub olema hallivõitu (punastest lippudest hoolimata). Kollektiivne tsirkus pole päriselt kaasakiskuv, seal peab olema soolo-artiste. Õige ekstaas tekib siis, kui saad end identifitseerida mõne peaosalisega — olgu selleks filmitäht või kuninga mõrsja (hädakorral aitab kosmonaudist). Karjäärihimulised poliitikud peavad hoolitsema leiva asemel ka tsirkuse eest — eriti enne valimisi.

KÜSIMUS: Kuidas lühidalt iseloomustada erinevust kodanliku ja sotsialistliku mentaliteedi vahel?

Vastus: Kodanlik meelelaad hindab enneköike algatusvõimet ja saavutusi, sotsialistlik kontrolli.

Küsimus: Nüsiis on kodanlikul autol kõige tähtsam osa mootor, sotsialistlikul pidurid?

Vastus: No comments! On vähe ka teoreetilise ja praktilise sotsialismi vahel. Teoreetilise puhul on peasihiks, et kellegi elu poleks halvem kui ta naabri oma. Praktilise sotsialismi puhul on see vastupidi.

Küsimus: Kuidas nii — vastupidi?

Vastus: Praktilise sotsialismi puhul on peasihiks, et kellegi elu poleks parem kui ta naabril. Ta — näiteks — ei tohi oma last erakooli panna.

KES ON SÜÜDI energia ja toorainete puuduses?

Lihtne (ja lihtsameelne) vastus: Liiga kõrge elustandard. Peame lihtsamalt ja odavamalt elama. Maailma hädas on süüdi tööstusmaad (muidugi USA-ga eesotsas). Nälgivad arengumaad teevad maailma tulevikule ainult head.

Protestija vastus: Miljöö saastumine ja toorainete lõppemine olenevad hooletusest ja tarbetust raiskamisest. Produtseerime vähem kui tarvitame, tooraineid ei lasta võimaluse korral uude ringkäiku. Kasutagem uusi energiaallikaid, produtseerigem rohkem, siis jätkub sellest. Maailmas on palju kasutamata energiaallikaid.

Inimene on egoist. Kui sa ta aju lisaproduktsiooni maksustad 90%-ga (Pomperipossa puhul 102%-ga), siis ta lakkab ajuproduktsiooni tõstmast. Kui sa inimese egoismi ära ei kasuta, siis ei toimi ühiskond.

Aga kes seda usub? Mitte need, kelle ajul pole üleproduktsiooni. (See siin on väga ketserlik jutt — ehk moodsa terminoloogia järgi reaktsioonilíne).

ROOTSI FASSAAD VÄLJASPOOLE. Sel teemal ilmub uusi lugejakirju ajakirjas "Newsweek". Viimati oli neid kolm.

Esimene: Rootsist on antud ühekülgselt halb ja negatiivne pilt.

Teine: Pilt on õige, seda võib üksikasjadega veelgi täiendada.

Kolmas: Miks rootslased on pahased, et neist antakse negatiivne pilt? Rootsi TV annab oma vaatajatele kogu aeg läbini negatiivseid pilte teistest riikidest (eriti USA-st).

Ootame järge.

TIMMUKURU

• Mis juhtus

VENELASED MAA-ILMARUUMILENNUL

N. Liit saatis 6. juulil Naikonurist maailmaruumi raketi, mis oli mehitatud kahe mehega. Sõiduk kannab nime "Sojus 21" ja on järgekorras 27-nes Nõukogude mehitatud maailmaruumireis. Sõiduk on ette valmistatud kokkulülitamiseks juba orbiidis olevа kapsliga, mis saadeti üles kahe nädala eest.

AAFRIKA EI LEIA ÜHIST KEELT

Mauretaania pealinnas Port Louis'is toimunud Aafrika riikide koostööorganisatsiooni OAU 13-nes kongress lõppes, ilma et oleks saavutatud mingit üksmeelt. Sudaani president Nimeiri süüdistas viimasel päeval ägedalt Liibiat mässukatse organiseerimises tema pealinnas Khartumis just kongressi ajal. Vangistatud palgasõdurid olid tunnistanud, et neid õpetatati välja Liibüas. Liibüa esindajad eitasid seda. Nimeiri teatas, et tema maa katkestab suhted Liibüaga. Ka teistes küsimustes esinesid suured lahkhelid.

POOL AEGA TÖÖTAME RIIGILE JA KOMMUUNILE

Maksumaksjate ühing on arvestanud välja, et rohkem kui pool rootsi rahva tööajast läheb selleks, et teenida kokku riigile ja kommuunidele vajalikku raha. Kui kogu palk oleks võetud maksuks, siis oleks rahvas pidanud 1. jaanuarist kuni 9. juulini tasuta töötama, et riigi- ja omavalitsuste eelarvet kokku teenida. Alles ülejäänud osa aastast langeks teenistus töötajale endale. Möödunud aastal oli maksukoormem seevõrra kergem, et ühiskonna "palk" olnuks koos juba 18. juuniil . . .

Maksumaksjate ühingu arvestuses on sisse võetud nii otsesed maksud kui ka tööandjatelt võetavad maksud töötajate pealt.

54 PROTSENTI KODANLIKUD

SIFO valimisbaromeetri järgi, mis tugineb juunikuu meeleolude loodimisele, oleksid 54 protsenti häältenatud kodanlikele erakondadele. Folkpartiet on kahekordistanud oma sümpatisööride arvu (nüüd 18 prots.) sotsiaaldemokraadid on pisut edenenud madalseisust aprillis (siis oli 38 protsenti). Moderaadid on edenenud.

UUS PEAMINISTER HISPAANIALE

Kuningas Juan Carlos aktsepteeris peaminister Arias Navarro lahkumispalve ja tegi ülesandeks 43-aastasele cortesi liikmele Adolfo Suarezile moodustada uut valitsust. Suarez on pooldanud mitmeparteilisuse lubamist, aga ta kuulub ise falangistide hulka. Opositsioon ei ole rahul nimetamisega. Suarez lubab Hispaanlat viia vastu normaalsele demokraatiale.

Kui esineb surmajuhtum

Konsuiteerige suurima usaldusega matusebürood

Thure Söderquist Begravnings & Eldbegängelsebyrå

Mariatorget 1
116 48 Stockholm
Tel. 44 80 07, 44 80 98

Eriala:
Eestikombelised matusetalitused
Ööpäevane valvekord

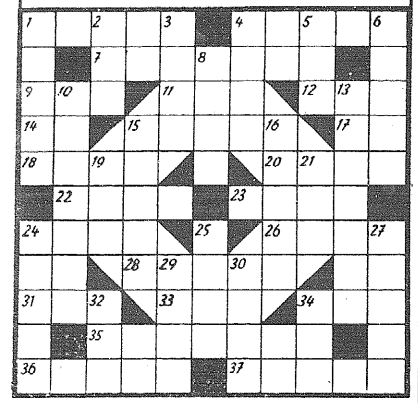

Vaba eestlaskonna informatsioonileht

EESTI PÄEVALEHT

Ilmub kolmapäeviti ja laupäeviti

Ristsõna 13

Paremale: 1 healõhnaline põõsas 4 osa haiglast 7 karakter 9 Soome kirjanik 11 esikohal 12 õhtune valgus 14 sina 15 öeldakse kauase ootamise lõpul 17 jõgi Lätis 18 palav tunne 20 kerjus 22 maapõue vara 23 tuli, valguskiir 24 klaar (rootsi k.) 26 Vene poolsaar (rootsi kirjutusviis) 28 aja mõiste 31 paik 33 järv (saksa k.) 34 on hea laps 35 järv Põhja-Ameerikas 36 vaevaline 37 enda.

Alla: 1 verd imev putukas 2 suurlinn (lüh.) 3 supivedelik 4 toimetab kirjad edasi 5 tuntud telefonitehase esimesed tähed firmanimes 6 Eesti kirjanik (ok. Eestis) 8 esimene armulaud noortele 10 seal püütakse patsiente ravida 13 "organiseerima", muretsema 15 lollaka 16 egoistliku 19 masti külge kinnitatud rõhtpuu 21 kuulub söödepaadi juurde 24 selge 25 kuulus tõstukitefirma 27 siinmaailmne 29 samm 30 tervitus 32 Vana-Kreeka koidujumalanna 32 kuulus Ameerika kirjanik (+).

— — —

METSAKODU UUDISMAA

• Huumor

Kohtuvad kaks juuti Moskvas.

"Kas oled juba kuulnud, Moscha, et professor Brodjadnikov on leiutanud meetodi, mille abil võib iga inimene 170 aastat vanaks saada?"

"Kui see tõele vastab, siis võib kohus sulle seda aastat väänata."

Fantoom

Televisiooniprogramm

TV Onsdag

Sommarmorgone:

9.00 Albin. Albin är en liten pojke som i ett märkligt hus träffar farbror Ludvig, Ferdinand och papegojan Ottilia och blir god vän med dem. 6. Albin åker racerbuss.

9.15—9.30 Styret och Blinka på äventyr. 2.

Styret och Blinka har kommit till en djungel. Blinka har träffat Elvira som bor ensam i en hydda. Styret springer vilse och blir tillfångatagen av en vakt.

19.00 Meddelanden.

19.05 Fem hus i Sverige. TV 1-serie om bostäder och hyresgästinflyttande. 3. Front mot hus bostadshajarna. Illegals mäklare och vårdar kan fortfarande tjäna stora pengar på svarta lägenhetsaffärer. Det här programmet handlar om ett hus i Stockholm där hyresgästerna gjort en gemensam utredning och polisanmält två mäklare.

19.25 TV-nytt och väder.

19.30 Nordisk sommarnatt. En naturfilm om djurliv av Björn Söderlund.

20.00 Kanada — inte bara OS. TV 1-serien om det okända Kanada handlar i dag om landets urinvånare — indianerna. 5. Vår mark är vårt liv. Anda sen den vite mannen kom till Nordamerika har indianerna försökt försvara sitt land. Men de har fått ge vika undan för undan. Cree-indianerna i norra Quebec för en långdragen kamp mot de vits myndigheterna om den mark som är ett livsvillkor för dem och som inga pengar kan ersätta.

21.00 Aktuellt och väder.

21.30 TV-nytt.

21.35—22.25 Kampen mot slaveriet. 4. För och emot.

Slaveriets motståndare i England hade "bara" humanitära skäl att anföra i sin kamp. Länge stod de sig slätt mot de ekonomiska intressena. Amiralerna såg slavskeppen som en nödvändig skola för de brittiska sjöfararna, och plantageägarna krävde slavarbetare för att hålla imperiet igång. Då frågan äntligen skulle tas upp i Underhuset kom den unge premiärministern William Pitt till undsättning.

TELEVISION 2

18.55 TV-nytt och väder.

19.00 Beppes godnattstund. Busan, Slådmannen och Sigrid.

19.30 Rapport med väder.

20.00 TV 2-teatern: Stormskärs Maja. TV-serie i sex delar från Åland bygd på Anni Blomqvists romaner. Efter eldsvådan på julafton 1858 är fiskarfamiljen utfattig. Det blir dessutom en besvärlig och kall vinter. Den stränga kölden driver t o m vargarna till bebodda trakter. Stormskärsborna har flyttat hem till Majas föräldrar men försöker med grannars hjälp få ihop det nödvändigaste för att kunna återvända hem till Stormskär. Del 5. Vargavinter (1860).

I rollerna: Rose-Marie Rosenback, Leif Sundberg, Veronica Jansson, Jan Jansson, Werner Sundberg, Stefan Jakobsson, Elsa Eriksson, Rainer Jansson, Göta Hagström, Arthur Holmberg, Birgitta Idman m fl.

21.00 Strandhugg. Ett familjemagasin från Norrköping med reportage om bät- och badliv. Sven Lindahl leder programmet och presenterar gäster i studion. 6. Den här gången går vi till botten med Strandhugg. Det handlar mycket om sportdykning.

21.20 Sommarkväll på Eslövs järnvägsstation — småstaden i våra hjärtan.

22.15—22.20 TV-nytt och väder.

TV Torsdag

Sommarmorgon:

9.00 Sagan om Skutte Långsvans. Så heter en ekorre, som på det mest oväntade sätt fick tillbringa 14 dagar med Kirre Jordekorre på botten av ett ihåligt träd. Den här sagan skrev och tecknade Beatrix Potter för 75 år sedan.

9.20—9.40 Vill du lära dig segla? 12. Läns med spinnakerbom och hur du vevar.

19.00 Meddelanden.

19.05 Fem hus i Sverige. Om bostäder och hyresgästinflytande. 4. Hyresgästerna som köpte huset.

Om ett hyreshus i Stockholm, som tidigare var som alla andra hyreshus. Men så bildade de en bostadsrättsförening, köpte huset och rustede upp det. Nu bestämmer de själva över hyror och boendeförhållanden.

19.25 TV-nytt och väder.

19.30 Att hantera ljud. I sydvästsyska radions elektronmusikstudio i Freiburg arbetar man med ljud på många olika sätt. Man uppfinner nya ljud, man förvandlar väl kända klanger från instrument och röster, och man försöker hitta metoder att utnytjja den nya klangvärlden i olika konstformer — konserter, radiopjäser, filmer.

Bland de medverkande i det här programmet märks tonsättaren Pierre Boulez.

20.10 Snobbar som jobbar. 6. Falsk eller äkta bror? Det är problemet för en ung flicka som inte sett sin bror på åratal.

I rollerna: Tony Curtis och Roger Moore.

21.00 Aktuellt och väder.

21.20 TV-nytt.

21.25 Kampen mot slaveriet. 5. En tacksam allmoge.

Franska revolutionen kom också att påverka slavfrågan i England. I de Västindiska kolonierna gjorde slavarna uppror samtidigt som moderlandet fick fullt upp att göra med kriget mot Frankrike. Debatten tog ny fart i parlamentet, och 1792 beslöts att slavhandeln gradvis skulle avskaffas. Det blev den första lilla framgången men det skulle dröja femton år till nästa. Det blev Charles Fox som då med förnyad kraft drev slavfrågan.

22.25—22.55 Sportextra.

TELEVISION 2

18.55 TV-nytt och väder.

19.00 Beppes godnattstund. Sova och gå och och lilla Charlie.

19.30 Rapport med väder.

20.00 Supermänniskor eller broiler? OS i Montreal kommer att ge oss nya, ännu omänskligare världsrekord. Hur är egentligen elitidrottarnas prestationer möjliga? Klarar man sig inte utan vitaminer och hormonpreparat? I dag är mental träning och hypnos viktiga inslag i elitträningen. Har idrotten blivit en vetenskap? Odlas stjärnorna fram som idrottens broiler? Blir det läkarna och forskarna som slår rekorden i framtiden?

20.40 En ny bok: Bommi Baumann, f d terrorist. När Bommi Baumanns bok Hur det hela började kom ut i Västtyskland så skedde det under dramatiska former. Den beslagtogs i den nya lagparagrafen 88:s anda som förbjuder "förhärligande av våld". Men Bommi Baumann förhärligar inte våld, han tar numera avstånd från terrorism som polltiskt vapen.

Boken anmäls av Agneta Pleijel och illustreras med en intervju av fortfarande underjordiske Bommi.

21.00 Hemma hos oss. Kanadensisk familjekomedi från franska Montreal. 7. En sjöman går i land.

Nicole som pluggar på universitetet får i uppdrag att göra intervjuer med folk på gatan för en sociologisk undersökning. Ett av hennes intervjuobjekt blir en sjöman.

21.25 Fjällsippan. Lapplands landskapsblomma.

21.30 Sommarkväll på Svaneholms slott — ett vanligt svenskt bröllop.

22.15—22.20 TV-nytt och väder.

TV Fredag

Sommarmorgon:

9.00—9.25 Veronica — en sjörövarberättelse. 2. Sjörövarmurre.

13.00—18.00 ca Tennis: Davis Cup. Direktsändning från de inledande singelmatcherna i kvartsfinalen mellan Italien och Sverige som spelas i Rom. Kommentator: Dan Svanlund.

18.55 Meddelanden.

19.00 Fem hus i Sverige. 5. De nya grästerterna.

I ett hus på Kungsholmen i Stockholm började hyresgästerna träffas hemma hos varandra. De jämförde hyrorna och kom överens om gemensamma krav i hyresförhandlingarna med värden.

19.25 TV-nytt och väder.

19.30 Ett folk går i krig. Den 18 juli är det 40 år sedan general Franco gjorde uppror mot den lagligt valda regeringen. Därmed inleddes det spanska inbördeskriget som kom att vara i tre år. Fiimen Ett folk går i krig har spelats in av en underjordisk filmgrupp i Katalonien, och berättar om regeringssidans mobilisering av folket med hjälp av affischer.

20.00 I morgon börjar OS. TV-sporten inför den 21:a sommarolympiaden i Montreal i Kanada.

21.00 Aktuellt och väder.

21.30 TV-nytt.

21.35—22.25 Kampen mot slaveriet. 6. Frihetsbrevet kommer.

1832 ledde baptistpredikanten Daddy Sharp ett av de mest betydelsefulla slavupproren. Det omfattade hela nordvästra delen av den brittiska kolonien Jamaica innan det slogs ned av militära styrkor. Sharp själv hängdes. Den vite pastorn William Knibb, också på slavarnas sida, blev hemkallad till England. Tillsammans med parlamentsledamoten William Wilberforce lyckades han väcka en allmän opinion, och till sist, 1834, blev slaveriet förbjudet i hela brittiska imperiet.

TELEVISION 2

18.55 TV-nytt och väder.

19.00 Beppes godnattstund. Lycka.

19.30 Rapport med väder.

20.00 Sommarkväll på Sjöbo marknad — marknadsmorgon på Oxtorget.

21.00 Drömfabriken: Lillasyster fyller femtio. Filmbolaget Columbia Pictures är en av de minsta av de sju berömda Hollywood-systrarna — MGM, Universal, Fox, Paramount, Warner och United Artists. Men bolaget har ofta varit först med nya idéer, nya regissörer. I detta program får vi ett axplock ur bolagets femtioåriga produktion.

22.10 Insulinet — en stor medicinsk upptäckt. Om detta handlar BBC:s dramatiserade rekonstruktion av hur de två unga kanadenaiska forskarna, doktorerna Banting och Best, under primitiva omständigheter i ett lånat laboratorium gjorde en av 20-talets största medicinska upptäckter.

22.05—22.65 TV-nytt och väder.

TV Lördag

13.30—17.00 ca Tennis: Davis Cup. Direktsändning från dubbelmatchen i kvartsfinalen mellan Italien och Sverige i Rom. Kommentator: Jan Svanlund.

Suomenkielliset ohjelmat:

Finskspråkiga program:

17.50 Vieremä spelar. Musik och folktraditionen i grongräset. Textat på svenska.

18.20 Elno Leino.

Elno Leino är känd som diktare och träffande kåsör. Men hurdan var han som person? Programmet försöker ge en bild av diktaren. Textat på svenska.

18.50 Meddelanden.

18.55 Helgmålsbön. Från Immanuel Lutheran Church i Almelund, Minnesota.

19.00 Aktuellt i veckan. Sammanfattning.

19.25 TV-nytt och väder.

19.30 Djur i Europa. Högt upp i Alperna, i Grand Paradiso, har gemsen och stenbockarna funnit en tillflyktsort.

19.45 OS — Montreal med bl a direktsändning av invigningen av de tjugoförsta sommarolympiska spelen i Kanada.

21.00 Aktuellt och väder.

21.30 TV-nytt.

21.35—22.35 Kanadensisk mosaik. Ett underhållningsprogram som med baletten som uttrycksmedel skildrar sitt landis historia. Kanadas nationella dansensemble, som räknar sitt ursprung från indianer, skottar, polacker, engelsmän, fransmän och tjeckoslovakier, har huvudrollen.

TELEVISION 2

18.55 TV-nytt och väder.

19.00 Familjen på fjället. Mitt i den norska fjällvärlden bor familjen Skjaerdal. I den här dokumentärfilmen berättar familjemedlemmarna om sitt liv.

19.30 Rapport med väder.

20.00 Showtime: Har du sett maken, Ann-Margret. Underhållning med Michel Legrand, engelska popgruppen Bay City Rollers, amerikanske komikern Sid Caesar, hans skådespelande och regisserande landsman Roger Smith — samt i synnerhet dennes maka, Ann-Margret, född Olsson.

"Ann-Margret Olsson" har samlat nya vänner kring sig och har även stöd framför kamerorna av maken. Ett av numren i showen bygger f ö på deras äktenskaps inledande.

21.00 OS — Montreal med bl a direktsändning av invigningen av de tjugoförsta sommarolympiska spelen i Kanada.

22.30 TV-nytt och väder.

22.35—23.05 Lördagsfarsen: Farsorna. Engelsk komediserie med Michael Robbins, Arthur English och Georgina Moon.

5. Eddie tror att familjelivet skulle bli betydligt mer friktionsfritt om han låter bygga en separat toalett, så alla slipper köa för badrummet.

Balti kunst Austraalias

SYDNEY (EPL) — New South Walesi osariigi, suurim ja vanim Austraalias, Rahvuslik Kunstigaleriil tähistas galerii asutamise 100 aasta juubelit gala-õhtusöögiga, millest võtsid osa 400 kutsutud külalist NSW peaministri Neville Wraniga eesotsas, end. peaminister Sir Eric Willis ja end. föderaal -peaminister William McMahon.

Inglismaalt oli külla kutsutud tuntud filminäitleja Kenneth Moore. Balti kunstnikest olid kohal leedulased Henri Salkauskas ja Eva Kubbos ning eestlased Vaike Lõibus ja Edgar Aavik.

Wran tähendas, et hoolimata raskest olukorrast jatkab tema ja suurendab kunsti toetamist. Juubelliaastat tähistavad rida ajaloolisi ülevaate-näitusi, kus esimesed kunstnikud olid väljasaadetud karistusalused.

— — —

Burbankis Californias suri 21.juunil Luise Saame-Gross,n-na Pihlberg.

Hiinlased pole rahul

PEKING — Hiinast saadud andmete kohaselt suureneb seal maapiirkondades pidevalt rahulolematus madala elustandardi pärast.

Hiina massid olid arvamisel, et mõödukate vaadetega peaminister Chou En-lai ning tema järglane Ten Hsiao-ping hakkavad rõhku panema palkade suurendamisele ja tarbekaupade produtseerimisele. Kuid nüüd, kui Chou on surnud ja Teng võimult kõrvaldatud, on väljavaated olukorra paranemiseks väga viletsad, mis süvendab rahulolematust ja meeleheidet.

— — —

August Komendant, dr ing., kes 18 aasta jooksul on olnud Pennsylvania ülikooli professoriks ehitussüsteemide ja konstruktsioonide alal, on kutsutud New Yorgi Pratti Instituudi arhitektuurikooli fakulteedi liikmeiks ja küllalisprofessoriks, kes loeb õppeainet filosoofia teaduses ja tehnoloogias.